

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Αριθμός Γνωμοδότησης: 40/2023

ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Τμήμα Δ΄

Συνεδρίαση της 28^{ης} Μαρτίου 2023

Σύνθεση :

Πρόεδρος : Νικόλαος Δασκαλαντωνάκης, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Μέλη : Αντώνιος Τατσόπουλος, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ., Παναγιώτης Παππάς, Στέργιος Κίκας, Δημήτριος Κατωπόδης, Αναστασία Ζαφειριάδου, Νικόλαος Μουκαζής, Φωτεινή Δεδούση, Διονύσιος Κολοβός και Σταυρούλα Μπανάκου, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια : Φωτεινή Καμπισιούλη, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ. (γνώμη χωρίς ψήφο)

Αριθμός Ερωτήματος: Το έγγραφο με αριθμό πρωτοκόλλου Φ.900/74/114016/Σ.18591/24.10.2022 του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας - Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικού Σχεδιασμού & Υποστήριξης - Διεύθυνσης Εφέδρων Πολεμιστών, Αγωνιστών, Θυμάτων και Αναπήρων Πολέμου (ΔΕΠΑΘΑ), που υπογράφεται από τον Υπουργό Εθνικής Άμυνας, όπως συμπληρώθηκε με το έγγραφο με αριθμό πρωτοκόλλου Φ.454/12/139153/Σ.22520/23.12.2022 της ΔΕΠΑΘΑ.

Περίληψη ερωτήματος: Ερωτάται α) ποια νοείται ως Εποπτική Αρχή των Σωματείων και Ενώσεων Αναπήρων και Θυμάτων Πολέμου, κατά την έννοια και με τις αρμοδιότητες που καθορίζονται στις διατάξεις του ν. 281/1914 «Περί Σωματείων» (Α΄ 171), έχοντας υπόψη τις διατάξεις της παραγράφου 2 του

άρθρου 31 του ν.δ. 1044/1971 (Α' 245), β) στην περίπτωση που η προσήκουσα απάντηση στο παραπάνω ερώτημα είναι η οικεία Περιφέρεια, εάν το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας (ΥΠΕΘΑ) δύναται να διενεργεί στα εν λόγω Σωματεία και Ενώσεις διοικητικούς και οικονομικούς ελέγχους βάσει των διατάξεων του άρθρου 31 του ν.δ. 1044/1971 και σε καταφατική περίπτωση, ποιος είναι αρμόδιος να διατάξει τα απαιτούμενα μέτρα αποκατάστασης, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 32 του ν. 281/1914 και γ) εάν οι διατάξεις του άρθρου 31 παρ. 2 του ν.δ. 1044/1971 τυγχάνουν εφαρμογής i) στα Σωματεία και Ενώσεις Αναπήρων και Θυμάτων Εθνικής Αντίστασης, καθώς και στα Σωματεία και Ενώσεις Αναπήρων και Θυμάτων Αντιδικτατορικού Αγώνα, έχοντας υπόψη και τις διατάξεις του άρθρου 2 παρ. 1 του π.δ. 379/1983 (Α' 136) και του άρθρου 46 παρ. 1 του ν. 1543/1985 (Α' 63) και ii) στα Σωματεία και Ενώσεις των οποίων τα μέλη είναι μεικτά, δηλαδή αποτελούνται από Αναπήρους και Θύματα Πολέμου και Εθνικής Αντίστασης.

Στο πιο πάνω ερώτημα, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Δ') γνωμοδότησε ως εξής:

Ιστορικό

Στα έγγραφα της ερωτώσας Υπηρεσίας και στα στοιχεία που τα συνοδεύουν εκτίθεται το ακόλουθο πραγματικό:

1. Με την από 3.8.2018 αίτηση της Γενικής Γραμματέως και της Ταμία του Σωματείου με την επωνυμία «Πανελλήνια Ένωση Συνταξιούχων Αναπήρων Θυμάτων Εθνικής Αντίστασης» (ΠΕΣΑΘΕΑ) προς την ερωτώσα υπηρεσία, ζητήθηκε η διενέργεια οικονομικού ελέγχου του εν λόγω Σωματείου, δυνάμει του άρθρου 31 του ν.δ. 1044/1971, ο οποίος έλαβε χώρα κατόπιν της με αριθμ. πρωτ. Φ.900/25/19651/Σ.4992/21.3.2019 εντολής της ερωτώσας Υπηρεσίας, εκδοθείσας της από 3.9.2019 Έκθεσης Ειδικής Οικονομικής Επιθεώρησης, από την οποία προέκυψε αδυναμία διατύπωσης γνώμης επί των οικονομικών καταστάσεων – αναφορών και τον απολογισμό της ΠΕΣΑΘΕΑ για τις χρήσεις των ετών 2017 και 2018, που αφορούσε ο έλεγχος. Η ανωτέρω Έκθεση και τα αποτελέσματα αυτής γνωστοποιήθηκαν από τους Οικονομικούς Επιθεωρητές στην ερωτώσα υπηρεσία, για την, κατά την κρίση της, «ανάληψη ενεργειών στη βάση των προτάσεων...», η οποία στη

συνέχεια τα διαβίβασε στην Περιφέρεια Αττικής, προκειμένου η τελευταία να ασκήσει την κατά νόμο αρμοδιότητά της ως Εποπτική Αρχή του ως άνω Σωματείου, βάσει των διατάξεων του άρθρου 30 του ν. 281/1914 «Περί Σωματείων» (βλ. το με αριθμ. Φ.900/887/18243/Σ.5471/4.3.2020 έγγραφο της ΔΕΠΑΘΑ). Κατόπιν τούτου, η Περιφέρεια Αττικής με το με αριθμ. πρωτ. 363104/3.5.2020 έγγραφό της ενημέρωσε την ερωτώσα Υπηρεσία, ότι δεν τηρείται στην Υπηρεσία της φάκελος του συγκεκριμένου Σωματείου. Από το σύνολο των εγγράφων του φακέλου δεν προκύπτει διαβίβαση από την ΔΕΠΑΘΑ του σχετικού φακέλου στην Περιφέρεια Αττικής.

2. Κατόπιν του με αριθμ. πρωτ. Φ.900/2/48288/Σ.8406/25.4.2021 εγγράφου της ερωτώσας Υπηρεσίας, δόθηκε εντολή για διενέργεια οικονομικής επιθεώρησης, μεταξύ άλλων, στο Σωματείο «Εθνική Ένωση Θυμάτων και Αναπήρων Πολέμου και Εθνικής Αντίστασης Θεσσαλονίκης» (ΕΕΘΑΠΕΑΘ), δυνάμει και του άρθρου 31 του ν.δ. 1044/1971, εκδοθείσας της από 30.9.2021 Έκθεσης Ειδικής Οικονομικής Επιθεώρησης.

Αντικείμενο παρατηρήσεων του διενεργούντος τον έλεγχο Οικονομικού Επιθεωρητή αποτέλεσε, καταρχάς, ο προσδιορισμός της Εποπτικής Αρχής και της Ανωτέρας Εποπτικής Αρχής του ελεγχόμενου Σωματείου, σύμφωνα δε με τις παρατηρήσεις αυτές: α) «α. Θέμα πρωταρχικής σημασίας το οποίο επηρέασε τον καθορισμό της γενικής κατεύθυνσης της οικονομικής επιθεώρησης κατά τον αρχικό σχεδιασμό αυτής, αποτέλεσε ο προσδιορισμός της Εποπτικής Αρχής της ΕΕΘΑΠΕΑΘ, προκειμένου να διαπιστωθεί το εφαρμοστέο πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς που πρέπει να διέπει τη λειτουργία του Σωματείου. Σχετικά αναφέρεται ότι : (1) Σύμφωνα με την παρ. 6, της Φ.880/6/157951/Σ.341/23Απρ13/ΥΕΘΑ/ΓΔΟΣΥ/ΔΕΠΑΘΑ, η ΕΓΣΑΘΠΕ (Εθνική Γενική Συνομοσπονδία Αναπήρων και Θυμάτων Πολέμου) αποτελεί τον Εποπτεύον(τα) Φορέα της ΕΕΘΑΠΕΑΘ. (2)...(3) Σύμφωνα με το άρθρο 29, του Ν.281/1914 και το άρθρο 31 του Ν.Δ. 1044/1971 (όπως ισχύει), συνάγεται ότι η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας αποτελεί την Εποπτική Αρχή της ΕΕΘΑΠΕΑΘ και το ΥΠΕΘΑ την Ανωτέρα Εποπτική Αρχή...». Περαιτέρω, διαπιστώθηκε, κατά το κλείσιμο του Βιβλίου Ταμείου, έλλειμμα ποσού 9.379,53 ευρώ, τέθηκε θέμα οικονομικής βιωσιμότητας της ΕΕΘΑΠΕΑΘ, υπολογίσθηκαν διάφορες χρηματικές οφειλές του Ταμείου προς τρίτους και διαπιστώθηκε η μη τήρηση καθώς και η μη σύννομη τήρηση των

προβλεπομένων, σύμφωνα με τις οδηγίες της Εποπτικής Αρχής (Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας), βιβλίων του Σωματείου. Τέλος, δόθηκαν οδηγίες προς τα αρμόδια όργανα διοικητικού ελέγχου, για την υλοποίηση των προτάσεων του Οικονομικού Επιθεωρητή, τις οποίες όφειλαν να ακολουθήσουν τόσο η Ανωτέρα Εποπτική Αρχή (ΥΠΕΘΑ/ΓΔΟΣΥ/ΔΕΠΑΘΑ) όσο και το ελεγχόμενο Σωματείο (ΕΕΘΑΠΕΑΘ). Μεταξύ των ενεργειών της Ανωτέρας Εποπτικής Αρχής ήταν και η έκδοση γνωμοδότησης *«για το ποιος αποτελεί την Εποπτική Αρχή της Εθνικής Γενικής Συνομοσπονδίας Αναπήρων και Θυμάτων Πολέμου Ελλάδος (ΕΓΣΑΘΠΕ), της (ερευνώμενης δια του οικονομικού ελέγχου) ΕΕΘΑΠΕΑΘ αλλά και των συναφών Σωματείων, η οποία να κοινοποιηθεί σε όλους τους εμπλεκόμενους, προκειμένου να είναι σαφές αλλά και σε γνώση τόσο των Σωματείων όσο και των εποπτικών Αρχών, του εφαρμοστέου πλαισίου χρηματοοικονομικής αναφοράς που πρέπει να διέπει τη λειτουργία τους, καθώς και των υποχρεώσεων ενός εκάστου»*.

Η Έκθεση αυτή διαβιβάστηκε από το Τμήμα Οικονομικών Επιθεωρήσεων προς την ερωτώσα Υπηρεσία (βλ. το με αριθμ. πρωτ. Φ.880/127/556047/Σ.468/18.10.2021 έγγραφο της ερωτώσας Υπηρεσίας), προκειμένου η τελευταία *«να λάβει και να κοινοποιήσει στο ΓΕΕΘΑ/ΔΟΕ τα προβλεπόμενα μέτρα διοικητικού ελέγχου με βάση τα προτεινόμενα στην παράγραφο 6 της Έκθεσης ΕΟΕ (αναφέρεται στις αμέσως προηγούμενες προτάσεις) καθώς και την ολοκλήρωση των ανωτέρω ενεργειών.»*. Από το σύνολο των εγγράφων του φακέλου δεν προκύπτουν σχετικές ενέργειες της ερωτώσας Υπηρεσίας.

3. Μετά τη διενέργεια των παραπάνω οικονομικών ελέγχων, τέθηκε, το πρώτον, από την πολιτική ηγεσία θέμα αναρμοδιότητας του Υπουργού Εθνικής Άμυνας για διενέργεια της οικονομικής επιθεώρησης και προκρίθηκε η αποστολή της προαναφερθείσας αίτησης της Γενικής Γραμματέως και της Ταμία του ως άνω Σωματείου στην Περιφέρεια Αττικής για την άσκηση των αρμοδιοτήτων της ως Εποπτικής Αρχής του Σωματείου (άρθρ. 29-32 ν.281/2014). Η Υπηρεσία θεώρησε ότι η ΠΕΣΑΘΕΑ δεν αποτελεί Σωματείο - Ένωση Αναπήρων και Θυμάτων Πολέμου κατά την έννοια του ν.δ. 1044/1971, ώστε να δικαιολογείται ο οικονομικός έλεγχος αυτού απευθείας από την Ανωτέρα Εποπτική Αρχή, καθώς μέλη του ως άνω Σωματείου είναι

Ανάπηροι και Θύματα της Εθνικής Αντίστασης και του Αντιδικτατορικού Αγώνα. Η Περιφέρεια Αττικής, όπως προελέχθη, ενημέρωσε εγγράφως τη ΔΕΠΑΘΑ, ότι δεν τηρεί στα αρχεία της σχετικό φάκελο για το ανωτέρω Σωματείο, ενώ με το ίδιο έγγραφο δεν έθεσε θέμα αναρμοδιότητάς της, ούτε εξάλλου προκύπτει το αντίθετο από έγγραφο απάντηση της τελευταίας. Μόνο στα συνοδευόντα το συμπληρωματικό έγγραφο της ερωτώσας υπηρεσίας, στοιχεία φακέλου, περιλαμβάνεται έγγραφο του Σωματείου ΠΕΣΑΘΕΑ προς τη Γενική Διεύθυνση Οικονομικού Σχεδιασμού και Υποστήριξης του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, στο οποίο το Σωματείο αναφέρει, ότι σε προφορική επικοινωνία εκπροσώπων του με την Περιφέρεια τέθηκε ζήτημα αναρμοδιότητας αυτής.

4. Κατόπιν των ανωτέρω, υποβλήθηκε το ερώτημα που εκτίθεται στο προοίμιο της παρούσας, όπως συμπληρώθηκε με το με αριθμ. πρωτ. Φ.454/12/139153/Σ.22520/23.12.2022 έγγραφο της ερωτώσας Υπηρεσίας, από το οποίο προκύπτουν τα ως άνω πραγματικά περιστατικά.

Νομοθετικό Πλαίσιο

5. Στα άρθρα 4 παρ. 1, 12, 21 παρ. 2, 3 και 6, 101 παρ. 1 και 3, 102 παρ. 1, 112 παρ. 1 και 118 παρ. 3 του Συντάγματος ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«Άρθρο 4 - 1. Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου. 2...».

«Άρθρο 12 –1. Οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα να συνιστούν ενώσεις και μη κερδοσκοπικά σωματεία, τηρώντας τους νόμους, που ποτέ όμως δεν μπορούν να εξαρτήσουν την άσκηση του δικαιώματος αυτού από προηγούμενη άδεια. 2. Το σωματείο δεν μπορεί να διαλυθεί για παράβαση νόμου ή ουσιώδους διάταξης του καταστατικού του, παρά μόνο με δικαστική απόφαση. 3. Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου εφαρμόζονται αναλόγως και σε ενώσεις προσώπων που δεν συνιστούν σωματείο. 4...».

«Άρθρο 21 – 1...2. Πολύτεκνες οικογένειες, ανάπηροι πολέμου και ειρηνικής περιόδου, θύματα πολέμου, χήρες και ορφανά εκείνων που έπεσαν στον πόλεμο, καθώς και όσοι πάσχουν από ανίατη σωματική ή πνευματική νόσο έχουν δικαίωμα ειδικής φροντίδας από το Κράτος. 3. Το Κράτος μεριμνά για την υγεία των πολιτών και παίρνει ειδικά μέτρα για την προστασία της νεότητας, του γήρατος, της αναπηρίας και για την περίθαλψη των απόρων. 4...6. Τα άτομα με αναπηρίες έχουν δικαίωμα να απολαμβάνουν μέτρων που

εξασφαλίζουν την αυτονομία, την επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή τους στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας.».

«Άρθρο 101 - 1. Η διοίκηση του Κράτους οργανώνεται σύμφωνα με το αποκεντρωτικό σύστημα. 2...3. Τα περιφερειακά όργανα του Κράτους έχουν γενική αποφασιστική αρμοδιότητα για τις υποθέσεις της περιφέρειάς τους. Τα κεντρικά όργανα του Κράτους, εκτός από ειδικές αρμοδιότητες, έχουν τη γενική κατεύθυνση, το συντονισμό και τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των περιφερειακών οργάνων, όπως νόμος ορίζει. 4...».

«Άρθρο 102 – 1. Η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων ανήκει στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού. Υπέρ των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης συντρέχει τεκμήριο αρμοδιότητας για τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων. Νόμος καθορίζει το εύρος και τις κατηγορίες των τοπικών υποθέσεων, καθώς και την κατανομή τους στους επί μέρους βαθμούς. Με νόμο μπορεί να ανατίθεται στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης η άσκηση αρμοδιοτήτων που συνιστούν αποστολή του Κράτους. 2...».

«Άρθρο 112 - 1. Σε θέματα που για τη ρύθμισή τους προβλέπεται ρητά από διατάξεις του Συντάγματος η έκδοση νόμου, οι κατά περίπτωση νόμοι ή διοικητικές πράξεις κανονιστικού χαρακτήρα, που υπάρχουν κατά την έναρξη της ισχύος του, εξακολουθούν να ισχύουν ώσπου να εκδοθεί ο νόμος που προβλέπεται κατά περίπτωση, εκτός αν είναι αντίθετες προς τις διατάξεις του Συντάγματος. 2...».

«Άρθρο 118 – 1...3. Όσπου να εκδοθεί ο κατά το άρθρο 101 παράγραφος 3 νόμος εξακολουθούν να εφαρμόζονται οι διατάξεις που ισχύουν για την κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ κεντρικών και περιφερειακών υπηρεσιών. Οι διατάξεις αυτές μπορεί να τροποποιούνται με τη μεταφορά ειδικών αρμοδιοτήτων από τις κεντρικές στις περιφερειακές υπηρεσίες.».

6. Στα άρθρα 2 και 78 του Αστικού Κώδικα ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 2 - Αναδρομική δύναμη του νόμου

Ο νόμος ορίζει για το μέλλον, δεν έχει αναδρομική δύναμη και διατηρεί την ισχύ του εφόσον άλλος κανόνας δικαίου δεν τον καταργήσει ρητά ή σιωπηρά.»

«Άρθρο 78 – Ένωση προσώπων που επιδιώκει σκοπό μη κερδοσκοπικό αποκτά προσωπικότητα όταν εγγραφεί σε ειδικό δημόσιο βιβλίο (σωματείο)

που τηρείται στο πρωτοδικείο της έδρας του. Για να συσταθεί σωματείο χρειάζονται είκοσι τουλάχιστον πρόσωπα».

7. Στο άρθρο 12 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα (ΕισΝΑΚ, α.ν. 2783/1941) ορίζεται ότι: «Καταργούνται με την εισαγωγή του Αστικού Κώδικα τα άρθρα 1 έως 11, 24 έως 28, 31, 34 έως 38 του νόμου 281 της 21/25 Ιουνίου 1914 "περί σωματείων" καθώς και οι νόμοι που τροποποίησαν τις διατάξεις αυτές. Κατά τα λοιπά εξακολουθούν να ισχύουν οι διατάξεις του, καθώς και οι ειδικοί νόμοι και οι διατάξεις για κάθε είδους επαγγελματικά και αλληλοβοηθητικά σωματεία, καθώς επίσης και οι νόμοι ή οι διατάξεις για ειδικά νομικά πρόσωπα και ιδίως συνεταιρισμούς και επιμελητήρια. Επίσης εξακολουθεί να ισχύει ο αναγκ. νόμος 2189 του 1940 "περί σωματείων των ειδικώς ανεγνωρισμένων ως φιλανθρωπικών κ.λ.π.».

8. Στα άρθρα 29, 32, όπως το άρθρο αυτό συμπληρώθηκε με το άρθρο 4 του ν. 1207/1918, και 33, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 10 του ν.δ. 643/1941, του ν. 281 της 21/25 Ιουν.1914 «Περί Σωματείων»(Α'171), τα οποία διατηρήθηκαν σε ισχύ με το άρθρο 12 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα, ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«Άρθρον 29.

Η εποπτεία των σωματείων αφορά αποκλειστικώς: α) την εφαρμογήν των διατάξεων του νόμου τούτου, β) την τήρησιν του καταστατικού αυτών, και γ) τον έλεγχον της ταμιακής διαχειρίσεως αυτών.

Η εποπτεία των σωματείων ανατίθεται, των μεν εργατικών είτε αλληλοβοηθητικών είτε επαγγελματικών, εις την αρμοδίαν επιθεώρησιν της Εργασίας, των δε λοιπών εις τας οικείας Νομαρχίας...

Ανωτέρα εποπτική αρχή, των μεν επαγγελματικών και αλληλοβοηθητικών σωματείων..., των δε λοιπών το Υπουργείον εις την μέριμναν του οποίου υπάγεται ο κύριος σκοπός του σωματείου.

Κατά πάσης ενεργείας των κατά την δευτέραν παράγραφον δημοσίων υπαλλήλων επιτρέπεται προσφυγή ενώπιον του αρμοδίου υπουργού, ως ανωτέρας εποπτικής αρχής των σωματείων, αποφασίζοντος ανεκκλήτως.»

«Άρθρον 32.

Όταν βεβαιούται παράβασις των διατάξεων του καταστατικού του σωματείου ή ανωμαλία διοικητική ή διαχειριστική, η εποπτική αρχή δι' αποφάσεώς της, ανακοινουμένης προς τους διοικούντας το σωματείον, διατάσσει τα δέοντα

προς εφαρμογήν του καταστατικού, ή αποκατάστασιν της τάξεως εν τη διοικήσει ή τη διαχειρίσει, τάσσουσα ωρισμένην προς τούτο προθεσμίαν. Εάν η προθεσμία παρέλθη άπρακτος, εφαρμόζονται εφ' εκάστου των απειθούντων αι ποινάί του άρθρ. 41.

Όταν βεβαιούται παράβασις δυναμένη να επισύρη ποινικήν καταδίωξιν, κατά τας διατάξεις του νόμου τούτου, ή σπουδαία διαχειριστική ανωμαλία ή χρηματική κατάχρησις, δυναμένη να επισύρη καταδίωξιν, κατά τας διατάξεις του κοινού Ποινικού Νόμου, η υπόθεσις παραπέμπεται εις την αρμοδίαν δικαστικήν αρχήν.

Όταν βεβαιούται παράβασις του νόμου τούτου, δυναμένη να επισύρη την διάλυσιν του σωματείου, η υπόθεσις παραπέμπεται πάντοτε εις το αρμόδιον υπουργείον.»

«Άρθρον 33.

Εις τας περιπτώσεις του άρθρ. 32, ως τούτο ετροποποιήθη και συνεπληρώθη διά του άρθρ. 4 του Ν. 1207/1918 η Ανωτέρα Εποπτική Αρχή δύναται να κηρύση έκπτωτον το Διοικητικόν Συμβούλιον και να διορίζη προσωρινήν Διοικητικήν ή Διαχειριστικήν Επιτροπήν ήτις εντός τασσομένης αυτή προθεσμίας, υποχρεούται να εκπληρώση τα ανατιθέμενα αυτή καθήκοντα και συγκαλέση την Γενικήν Συνέλευσιν προς εκλογήν Διοικητικού Συμβουλίου.»

9. Στο άρθρο 14 παρ. 1, 4 και 5 του α.ν. 1179/1938 «Περί Νομαρχών» (Α'154) ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«Άρθρο 14 - 1. Ο νομάρχης ασκεί εποπτείαν επί πάντων των εν τω νομώ σωματείων και ενώσεων αυτών. 2....4. Ο νομάρχης δύναται να διατάσση οίκοθεν την ενέργειαν διοικητικού και διαχειριστικού ελέγχου των σωματείων..... 5. Ο νομάρχης δύναται να κηρύσση έκπτωτον το διοικητικόν συμβούλιον σωματείου και να ορίζη και εγκαθιστά προσωρινήν διοικητικήν ή διαχειριστικήν επιτροπήν κατά τας υπό του νόμου προβλεπομένας περιπτώσεις».

10. Στα άρθρα 31¹, 32 και 33 του ν.δ. 1044 της 30/30.11.1971 «Περί τροποποιήσεως, συμπληρώσεως και αντικαταστάσεως διατάξεων του Α.Ν.

¹ Πριν την ως άνω αντικατάστασή του, το άρθρο 31 του ν.δ. 1044/1971 προέβλεπε τα εξής: «Άρθρον 31 - 1. Η ανωτέρα εποπτεία των Σωματείων και Ενώσεων (Ομοσπονδίαί-Συνομοσπονδίαί) Αναπήρων και Θυμάτων Πολέμου ανήκει εις τον Υπουργόν Εθνικής Αμύνης, δυνάμενον να ασκή και την άμεσον εποπτείαν επ' αυτών διεπομένην κατά τα λοιπά υπό των διατάξεων του Ν.Δ. 795/71 "περί Σωματείων και Ενώσεων", ως αύται συμπληρούνται υπό του παρόντος. 2. Η κατά

1324/49 " περί προστασίας και αποκαταστάσεως των Αναπήρων Πολέμου Οπλιτών και Θυμάτων Πολέμου" κυρωθέντος διά του Ν. 1487/50, ως ούτος ισχύει νυν» (Α' 245), όπως τα άρθρα 31 και 32 αντικαταστάθηκαν με τα άρθρα 14 και 15 αντίστοιχα του ν. 1043/1980 (Α' 87) και το άρθρο 33, όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 16 του ν. 1043/1980, τροποποιήθηκε με το άρθρο 43 του ν.5018/2023 (Α' 25/9.2.2023), ορίζονται τα εξής:

«ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η` Σωματεία – Ενώσεις Εποπτεία.

Άρθρον 31. Εποπτεία.

1. Η ανωτέρα Εποπτεία των Σωματείων και Ενώσεων (Ομοσπονδίαι-Συνομοσπονδίαι) Αναπήρων και Θυμάτων Πολέμου ανήκει εις τον Υπουργόν Εθνικής Αμύνης, διεπομένη κατά τα λοιπά υπό της ισχυούσης "περί Σωματείων και Ενώσεων" Νομοθεσίας. 2. Διά διαταγής του Υπουργού Εθνικής Αμύνης δύναται να ενεργήται διοικητικός και οικονομικός έλεγχος παντός Σωματείου ή Ενώσεως υπό της αρμοδίας υπηρεσίας του Υπουργείου Εθνικής Αμύνης. 3. Η έγκρισις των ισολογισμών, ως και της εκθέσεως της Ελεγκτικής Επιτροπής των Σωματείων Αναπήρων και Θυμάτων Πολέμου και Ενώσεων τούτων (Συνομοσπονδίας και Ομοσπονδιών) ενεργείται κατά την τακτικήν σύγκλησιν της Γενικής Συνελεύσεως των μελών αυτών.»

«Άρθρον 32 - Προσόντα Διοικούντων.

Τα μέλη των οργάνων της Διοικήσεως (Διοικητικών Συμβουλίων, Εποπτικών Συμβουλίων, Εξελεκτικών Επιτροπών κλπ.) των περιών το προηγούμενον άρθρον Σωματείων ή Ενώσεων αυτών και οι εκπρόσωποι τούτων εις τας πάσης φύσεως Συνελεύσεις και Επιτροπάς, δέον όπως μη έχουν στερηθή των πολιτικών δικαιωμάτων των συνεπεία καταδίκης επί κακουργήματι ή καταδικασθή επί παραβάσει τινός των άρθρων 134 έως 151 του Π. Κώδικος ή λιποταξία ή ανυποταξία ή επί τινι των εγκλημάτων κλοπής, υπεξαιρέσεως, απάτης, πλαστογραφίας, εκβιάσεως, απιστίας, ψευδούς καταμηνύσεως, συκοφαντικής δυσφημίσεως, ψευδορκίας.»

το άρθρον 17 παράγραφος 2 του Ν.Δ. 795/71 έγκρισις του Ισολογισμού και απολογισμού ως και της ετησίας εκθέσεως της Ελεγκτικής Επιτροπής της Εθνικής Γενικής Συνομοσπονδίας Αναπήρων και Θυμάτων Πολέμου Ελλάδος ενεργείται καθ' εκάστην τακτικήν σύγκλησιν της γενικής συνελεύσεως των μελών αυτής. 3. Η κατά το άρθρον 41 παράγραφος 2 του ανωτέρω Νομοθετικού Διατάγματος προθεσμία προσαρμογής των καταστατικών των περιών το παρόν Σωματείων και Ενώσεων παρατείνεται μέχρι της 30ής Ιουνίου 1972.».

«Άρθρο 33 - Εισφορά και διάθεση αυτής

1. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Άμυνας δύναται να επιβληθεί εισφορά μέχρι ένα τοις εκατό (1%) επί των συντάξεων και επιδομάτων που καταβάλλονται στους αναπήρους και τα θύματα πολέμου των άρθρων 1 και 2. Αυτή εισπράττεται με κράτηση κατά την πληρωμή των συντάξεων και κατατίθεται στην Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος στο όνομα και για λογαριασμό της Εθνικής Γενικής Συνομοσπονδίας Αναπήρων και Θυμάτων Πολέμου Ελλάδος. 2. Από την εισφορά της παρ. 1, ποσοστό τριάντα τοις εκατό (30%) περιέρχεται στην Εθνική Γενική Συνομοσπονδία Αναπήρων και Θυμάτων Πολέμου Ελλάδος και το υπόλοιπο εβδομήντα τοις εκατό (70%) κατανέμεται στα οικεία σωματεία και ενώσεις...3. Από το ποσό που περιέρχεται στην Εθνική Γενική Συνομοσπονδία Αναπήρων και Θυμάτων Πολέμου Ελλάδος επιχορηγούνται οι Ομοσπονδίες με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου, η οποία εκδίδεται μετά από σύμφωνη γνώμη της αρμόδιας Υπηρεσίας του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας. 4. Οι αναγκαίες δαπάνες που προκύπτουν από την άσκηση των καθηκόντων των μελών των οργάνων διοίκησης καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Άμυνας, κατόπιν εισήγησης της Εθνικής Γενικής Συνομοσπονδίας Αναπήρων και Θυμάτων Πολέμου Ελλάδος, και κατανέμονται από το Διοικητικό Συμβούλιο κάθε σωματείου ή ένωσης ανάλογα με τις υπηρεσίες του κάθε μέλους. Απαγορεύεται η διάθεση των υπολοίπων πόρων των σωματείων και ενώσεων, όπως αποζημιώσεων, εξόδων παράστασης και οδοιπορικών, για οποιοδήποτε λόγο στα μέλη των διοικήσεων σωματείων ή ενώσεων, εάν δεν προβλέπεται διαφορετικά από το οικείο καταστατικό.».

11. Στο άρθρο 1 του ν.δ. 42 της 14/14.9.1974 «Περί αποκαταστάσεως των συνδικαλιστικών ελευθεριών και ρυθμίσεως συναφών θεμάτων» (Α' 247) ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής: «Από της ισχύος του παρόντος καταργούνται τα κάτωθι εκδοθέντα κατά την περίοδο της δικτατορίας Νομοθετικά Διατάγματα, αφορώντα εις τα εργατοϋπαλληλικά σωματεία και τας ενώσεις αυτών α) το ν.δ. 795/1971 "περί σωματείων και ενώσεων"², β) το Ν.Δ.

²Στις διατάξεις του άρθρου 26 του ν.δ. 795 της 31.12.1970/1.1.1971 «περί σωματείων και ενώσεων» (Α' 1) προβλέπονταν τα εξής:

«Άρθρο 26 - Εποπτεία, περιεχόμενον και όργανα

1. Η άσκησης εποπτείας της Διοικήσεως επί των σωματείων συνίσταται εις την επίβλεψιν της δράσεως των οργάνων αυτών και εις την λήψιν των κατά νόμον μέτρων, διά την εφαρμογήν και την τήρησιν του νόμου και του καταστατικού. 2.

890/1971 "περί επαγγελματικών σωματείων και ενώσεων", γ) το Ν.Δ. 353/1974 "περί τροποποίησης και συμπλήρωσης του Ν.Δ. 890/1971 "περί επαγγελματικών σωματείων και ενώσεων", δ) άπαντα τα εις εκτέλεσιν των καταργουμένων νόμων εκδοθέντα βασιλικά ή προεδρικά διατάγματα και υπουργικά αποφάσεις.

Επαναφέρονται δε εν ισχύι:

α) άπασαι αι ισχύουσαι κατά την 21ην Απριλίου 1967 διατάξεις περί επαγγελματικών σωματείων και ενώσεων, ως και αι δια του Ν.Δ. 795/1971 καταργηθείσαι διατάξεις, περί σωματείων και ενώσεων επιφυλασσομένης κατά την πρώτην εφαρμογήν, της ισχύος των διατάξεων του άρθρου 2 του παρόντος, και β) αι διατάξεις του Α.Ν. 1803/1951 "περί προστασίας των συνδικαλιστικών στελεχών, ως ούτος ετροποποιήθη δια του άρθρου 12 του Ν.Δ. 4361/64 τροποποίησης και συμπλήρωσης διατάξεών τινών της περί επαγγελματικών σωματείων νομοθεσίας". 2. Διατάξεις καταστατικών επαγγελματικών σωματείων και ενώσεων αντιτιθέμεναι εις τας επαναφερομένας εν ισχύι διατάξεις είναι αυτοδικαίως άκυροι από της ισχύος του παρόντος.»

12. Στο άρθρο 12 του ν. 1285 της 20/20.9.1982. «Για την αναγνώριση της Εθνικής Αντίστασης του Ελληνικού Λαού εναντίον των στρατευμάτων κατοχής 1941 - 1944» (Α` 115), ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«Εξουσιοδοτική διάταξη. Άρθρο 12.

Με προεδρικό Διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση των Υπουργών Προεδρίας, Εθνικής Αμύνης Εσωτερικών, Οικονομικών και Δημοσίας Τάξεως, μέσα σε έξι μήνες από τη δημοσίευση του νόμου αυτού, είναι δυνατή η επέκταση των ευεργετημάτων που προβλέπονται στα άρθρα 9, 10, 11, 12, 13, 14 και 15 του Α.Ν. 971/1949³ και στις κατηγορίες που προβλέπονται στην παρ. 1 του άρθρου 11 του παρόντος...»

Η εποπτεία ανήκει εις τον Υπουργόν, εις την αρμοδιότητα του οποίου υπάγεται ο σκοπός του σωματείου, ο συνδεόμενος προς την κατά περίπτωσιν εποπτευομένην δραστηριότητα αυτού (ανωτέρα εποπτική αρχή), ασκείται δε εφ' όσον εν τω παρόντι δεν ορίζεται ειδικώς άλλως, υπό του νομάρχου της έδρας του σωματείου (εποπτεύουσα αρχή). Κατ' εξαίρεσιν, αμέσως εποπτεύουσα αρχή είναι ο Υπουργός εάν η λειτουργία του σωματείου ή της ενώσεως εκτείνεται εις πλείονας του ενός νομούς. 3. Κατά πάσης πράξεως ασκήσεως εποπτείας του νομάρχου, επιτρέπεται προσφυγή ενώπιον του οικείου Υπουργού διά παράβασιν νόμου.»

³Στις διατάξεις των παραπάνω άρθρων του α.ν. 971 της 29/29 Απριλίου 1949 (Α` 105) «Περί απονομής ηθικών αμοιβών εις τας εθνικάς ανταρτικές ομάδας και Εθνικάς Οργανώσεις εσωτερικής αντιστάσεως», οριοθετείτο καταρχάς, η έννοια

13. Στο άρθρο 2 του π.δ. 379 της 4/6.10.1983 «Επέκταση Ευεργετημάτων Α.Ν. 971/1949 σε αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης και λοιπούς δικαιούχους» (Α' 136), το οποίο εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 12 του ν. 1285/1982, όπως η παράγραφος 2 του άρθρου 2 του ως άνω π.δ. αντικαταστάθηκε από την παράγραφο 1 του άρθρου μόνου του π.δ. 316/1987 (Α' 150), ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 2

1. Ο αγώνας των κατά τα άρθρα 5, 6 και 7 του ν. 1285/1982 Εθνικών Ομάδων και Εθνικών Οργανώσεων, αναγνωρίζεται ως Εθνικός αγώνας και συνέχιση του πολέμου 1940 - 1941. 2. Θεωρείται ως στρατιωτική υπηρεσία ζώνης επαφής η υπηρεσία των μελών των Εθνικών Αντάρτικων Ομάδων, των Εθνικών Οργανώσεων, κατά την έννοια που δίνεται σ' αυτές στα άρθρα 5,6,7 και 8 του Ν. 1285/1982, καθώς και των ατόμων εκείνων που έδρασαν μεμονωμένα. 3. Η αναγνώριση της υπηρεσίας αυτής γίνεται, αυτοδίκαια με την εγγραφή των ανωτέρω μελών σε πίνακες που κυρώνονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Άμυνας. 4. Τα μέλη των Εθνικών Ανταρτικών Ομάδων και των Εθνικών Οργανώσεων απολαμβάνουν όλων εκείνων των ευεργετημάτων που αναγνωρίζονται κάθε φορά με νόμο υπέρ των αντιστοιχών κατηγοριών των πολεμιστών του πολέμου 1940 - 1941 και της Μ. Ανατολής πλην των συνταξιοδοτικών τοιούτων.»

14. Στο άρθρο 46 του ν. 1543/1985 «Συνταξιοδότηση των παθόντων αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης, αποκατάσταση των αγωνιστών που διώχθηκαν για τα "κοινωνικά τους φρονήματα" και συνταξιοδότηση των αγωνισθέντων κατά της δικτατορίας και άλλες διατάξεις» (Α' 73), ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«Άρθρο 46

1. Η αντίσταση κατά του δικτατορικού καθεστώτος 1967 - 1974 στο έδαφος της Ελλάδας και του εξωτερικού αναγνωρίζεται σαν υπηρεσία υπέρ της

του Εθνικού Αγώνα, που δικαιολογούσε στους Εθνικούς Αγωνιστές, την απονομή ευεργετημάτων, όπως η απονομή παρασήμων και μεταλλίων, η προαγωγή σε ανώτερο βαθμό, η εξομοίωση με ομάδες που απολαύουν ευεργετημάτων για εξετάσεις σε Σχολεία Μέσης Εκπαίδευσης, αγροτικά προνόμια, εισαγωγή σε Τμήματα Σχολής Χωροφυλακής, ακύρωση ποινικών ή πειθαρχικών ποινών, που επιβλήθηκαν κατά την κατοχή σε στρατιωτικούς ή δημοσίους υπαλλήλους, για παράβαση καθήκοντος ή εγκατάλειψη θέσης, εφόσον οι εν λόγω παραβάσεις διαπράχθηκαν με σκοπό την εξυπηρέτηση του Εθνικού Αγώνα.

πατρίδας και του δημοκρατικού πολιτεύματος... 2. Σε όσους ανάπτυξαν αντιστασιακή δράση κατά της δικτατορίας και διώχθηκαν για τη δράση τους αυτή απονέμεται τιμητικό δίπλωμα και αναμνηστικό μετάλλιο. 3...4. Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών ορίζεται βάσει των παραπάνω κριτηρίων η διαδικασία αναγνώρισης όσων αγωνίστηκαν κατά της δικτατορίας 1967 - 1974 και διώχθηκαν εξαιτίας της δράσης τους αυτής.»

15. Στο άρθρο 4 παρ. 1 του ν. 3670/2008 «Αύξηση συντάξεων του Δημοσίου, εισοδηματική πολιτική έτους 2008 και άλλες διατάξεις» (Α' 117), ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 4 - Θέματα πολεμικών συνταξιούχων και αναπήρων ειρηνικής περιόδου.

1. Οι στρατιωτικοί ανάπηροι ειρηνικής περιόδου του ν. 1370/1944 (ΦΕΚ 82 Α'), οι ανάπηροι αγωνιστές Αντιδικτατορικού Αγώνα του ν. 1543/1985 (ΦΕΚ 73/Α'), οι ανάπηροι αγωνιστές του Δημοκρατικού Στρατού του ν. 1863/1989 (ΦΕΚ 204/Α'), οι ανάπηροι πολέμου αμάχου πληθυσμού του ν. 812/1943 (περιόδου 1940-1949), όπως ισχύει σήμερα και οι ανάπηροι αμάχου πληθυσμού του ν. 1863/1989, καθώς και οι έλκοντες δικαίωμα από τους παραπάνω αναπήρους, απολαμβάνουν κάθε δικαιώματος και ευεργετήματος, που απολαμβάνουν οι ανάπηροι πολέμου, ανάπηροι Εθνικής Αντίστασης και τα θύματα πολέμου 1940-1941, θύματα Εθνικής Αντίστασης αντίστοιχα, εφόσον λαμβάνουν πολεμική ή στρατιωτική σύνταξη.

Στα ανωτέρω δικαιώματα και ευεργετήματα δεν περιλαμβάνονται αυτά που έχουν θεσπιστεί με συνταξιοδοτικές διατάξεις, με εξαίρεση αυτά που αφορούν τη χορήγηση του επιδόματος αεροθεραπείας.

Η ισχύς της διάταξης αυτής αρχίζει από την 1.1.2008.»

16. Στα άρθρα 1 και 3 του ν. 2218/1994 «Ίδρυση νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, τροποποίηση διατάξεων για την πρωτοβάθμια αυτοδιοίκηση και την περιφέρεια και άλλες διατάξεις» (Α' 90), όπως ίσχυαν, ορίζονταν, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«Άρθρο 1 – Σύσταση

Συνιστώνται, ως δεύτερη βαθμίδα οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις (Ν.Α.)...»

«Άρθρο 3 - Αρμοδιότητες

1. Η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων νομαρχιακού επιπέδου ανήκει στις Ν.Α.. Στις Ν.Α. περιέρχονται όλες οι σχετικές αρμοδιότητες των νομαρχών και των νομαρχιακών υπηρεσιών, με εξαίρεση τις αρμοδιότητες σε θέματα δημόσιας περιουσίας και τις αρμοδιότητες: α. Των Υπουργείων Εθνικής Άμυνας,...β)...»

17. Κατ' εξουσιοδότηση της παραγράφου 9 του άρθρου 14 του ν. 2307/1995 «Προσαρμογή νομοθεσίας αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών στις διατάξεις για τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και άλλες διατάξεις» (Α' 113) εκδόθηκε το με αριθμ. 30/1996 π.δ. «Κωδικοποίηση σε ενιαίο κείμενο νόμου με τίτλο "Κώδικας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης" των ισχυουσών διατάξεων για τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση» (Α' 21), στο άρθρο 8 παρ. 1 του οποίου ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«Άρθρο 8

(Άρθρα 3 παρ. 1 και 58 παρ. 1 Ν. 2218/94, 5 παρ. 1, 2 και 3, 6 παρ. 15, 24 και 25 Ν. 2240/94, 14 παρ. 4α Ν. 2273/1994) - Αρμοδιότητες

1. Η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων νομαρχιακού επιπέδου ανήκει στις Ν.Α. Στις Ν.Α. περιέρχονται όλες οι σχετικές αρμοδιότητες των Νομαρχών και των νομαρχιακών υπηρεσιών, με εξαίρεση τις αρμοδιότητες σε θέματα δημόσιας περιουσίας και τις αρμοδιότητες: α. Των Υπουργείων Εθνικής Άμυνας...»

18. Στα άρθρα 3 παρ. 1, 6 παρ. 1 και 2, 215 παρ. 1 και 3, 216 παρ. 1, 226 παρ. 1, 227 παρ. 1 και 2, 238 παρ. 1 και 2, 280, 282 παρ. 1 περ. α', β' και γ', 283 παρ. 2, 3 και 4 και 285 του ν. 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» (Α' 87), όπως ισχύουν, ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β – ΣΥΣΤΑΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Άρθρο 3 - Σύσταση και συγκρότηση περιφερειών

1. Οι περιφέρειες είναι αυτοδιοικούμενα κατά τόπο νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και αποτελούν το δεύτερο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης...»

«ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ – ΣΥΣΤΑΣΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Άρθρο 6 - Σύσταση

1. Συνιστώνται ως ενιαίες αποκεντρωμένες μονάδες Διοίκησης του κράτους οι εξής Αποκεντρωμένες Διοικήσεις...2. Σε κάθε Αποκεντρωμένη Διοίκηση

συνιστάται θέση προϊσταμένου, που φέρει τον τίτλο «Συντονιστής Αποκεντρωμένης Διοίκησης»...Ο Συντονιστής Αποκεντρωμένης Διοίκησης διορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης...Έως ότου διοριστεί ο Συντονιστής Αποκεντρωμένης Διοίκησης, ο ασκών καθήκοντα Γενικού Γραμματέα εξακολουθεί να ασκεί τις αρμοδιότητές του. Όπου στην κείμενη νομοθεσία αναφέρεται Γενικός Γραμματέας της Αποκεντρωμένης Διοίκησης ή Γενικός Γραμματέας Περιφέρειας νοείται, από το διορισμό του, ο Συντονιστής Αποκεντρωμένης Διοίκησης...»⁴

«Άρθρο 215 – Αυτοτελής Υπηρεσία Εποπτείας Ο.Τ.Α. – Αρμοδιότητες

1. Με την επιφύλαξη ειδικότερων διατάξεων, η σύμφωνα με το άρθρο 214 κρατική εποπτεία των Ο.Τ.Α. ασκείται από τις κατά τόπο αρμόδιες Αυτοτελείς Υπηρεσίες Εποπτείας Ο.Τ.Α..2....3. Η αρμοδιότητα της Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εποπτείας Ο.Τ.Α. συνίσταται στην άσκηση του ελέγχου νομιμότητας των πράξεων των δήμων, των περιφερειών και των νομικών προσώπων αυτών, καθώς και του πειθαρχικού ελέγχου των αιρετών σύμφωνα με το άρθρο 102 παρ. 4 του Συντάγματος. 4...»

«Άρθρο 216 - Επόπτης Ο.Τ.Α.

1. Σε κάθε Αυτοτελή Υπηρεσία Εποπτείας Ο.Τ.Α. συνιστάται θέση προϊσταμένου αυτής, της κατηγορίας ειδικών θέσεων πρώτου βαθμού, που φέρει τον τίτλο «Επόπτης Ο.Τ.Α.»...2...»

«Άρθρο 226 - Αυτεπάγγελτος έλεγχος νομιμότητας

1. Ο Επόπτης Ο.Τ.Α. μπορεί αυτεπαγγέλτως να ακυρώσει οποιαδήποτε απόφαση των συλλογικών ή μονομελών οργάνων των δήμων, των περιφερειών, των νομικών προσώπων αυτών, καθώς και των συνδέσμων τους, για λόγους νομιμότητας, μέσα σε προθεσμία δύο (2) μηνών αφότου η απόφαση έχει δημοσιευτεί ή εκδοθεί. 2...»

«Άρθρο 227 - Ειδική διοικητική προσφυγή - Αιτήσεις θεραπείας

1. Οποιοσδήποτε έχει έννομο συμφέρον μπορεί να προσβάλει τις αποφάσεις των συλλογικών ή μονομελών οργάνων των δήμων, των περιφερειών, των

⁴Η παράγραφος 2 του άρθρου 6 του ν. 3852/2010, πριν την κατάργησή της με την παράγραφο 1 του άρθρου 28 του ν. 4325/2015, είχε ως εξής: «1...2. Σε κάθε Αποκεντρωμένη Διοίκηση προϊστάται Γενικός Γραμματέας. Για τα θέματα που αναφέρονται στην υπηρεσιακή του κατάσταση και τα καθήκοντα του εφαρμόζονται οι σχετικές διατάξεις του ν. 2503/1997 (ΦΕΚ 107Α)».

νομικών προσώπων αυτών, καθώς και των συνδέσμων τους, για λόγους νομιμότητας, ενώπιον του Επόπτη Ο.Τ.Α... 2. Προσφυγή επιτρέπεται και κατά παράλειψης οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας των οργάνων της προηγούμενης παραγράφου...3...4...»

«Άρθρο 238 - Εποπτεία των Ο.Τ.Α. μέχρι την έναρξη λειτουργίας της ΑΥΕ Ο.Τ.Α....

1. Μέχρι την έναρξη λειτουργίας της ΑΥΕ Ο.Τ.Α. ο έλεγχος νομιμότητας των πράξεων, κατά τα άρθρα 225 έως 227, ασκείται από τον Συντονιστή της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης και τις Ειδικές Επιτροπές του άρθρου 152 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (ν. 3463/2006, Α` 114), οι οποίες βρίσκονται στις έδρες των περιφερειών που ανήκουν στην ανωτέρω Αποκεντρωμένη Διοίκηση, καθώς και τις Επιτροπές Ελέγχου των Πράξεων του άρθρου 68 του Κώδικα Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (π.δ.30/1996, Α` 21), που βρίσκονται στην έδρα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης... 2...3...»

«Άρθρο 280 - Αρμοδιότητες Αποκεντρωμένης Διοίκησης

Ι. Οι Αποκεντρωμένες Διοικήσεις ασκούν τις αρμοδιότητες των κρατικών Περιφερειών, περιλαμβανομένων και εκείνων των αντίστοιχων συλλογικών οργάνων τους, όπως αυτές καθορίζονταν στον ιδρυτικό τους νόμο 2503/1997 (ΦΕΚ 107 Α), καθώς και στους μεταγενέστερους ειδικούς νόμους και στις σχετικές κανονιστικές διατάξεις, όπως ισχύουν, με εξαίρεση τις αρμοδιότητες που περιέχονται με το άρθρο 186 του παρόντος νόμου, στις περιφέρειες.ΙΙ...»

«Άρθρο 282 - Γενικές Μεταβατικές διατάξεις

1.α. Για τις αρμοδιότητες των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, που περιέχονται στις περιφέρειες του παρόντος νόμου και στους δήμους, αντιστοίχως, και για τις οποίες οι διατάξεις νόμων και κανονιστικών πράξεων, που τις οριοθετούν, προβλέπουν, ως αρμόδια όργανα άσκησής τους το Νομάρχη, το Νομαρχιακό Συμβούλιο και τη Νομαρχιακή Επιτροπή, από την έναρξη άσκησης των σχετικών αρμοδιοτήτων, για μεν τις περιφέρειες νοούνται, ως αρμόδια όργανα άσκησής τους, ο περιφερειάρχης, το περιφερειακό συμβούλιο και η οικεία οικονομική επιτροπή της περιφέρειας, για δε τους δήμους ο δήμαρχος, το δημοτικό συμβούλιο και η οικεία επιτροπή.

β. Για τις αρμοδιότητες των κρατικών περιφερειών οι οποίες μεταβιβάζονται στις περιφέρειες του παρόντος νόμου και των οποίων η άσκηση, από τις

ειδικές διατάξεις που τις διέπουν, ορίζουν, ως αρμόδιο όργανο το Γενικό Γραμματέα της κρατικής περιφέρειας, από την έναρξη ασκήσεως καθηκόντων των νέων αιρετών οργάνων νοείται ο περιφερειάρχης.

γ. Η ρύθμιση των προηγούμενων εδαφίων ισχύει και για τη συγκρότηση των συλλογικών οργάνων, κατ' αντιστοιχία, προς τις απονεμόμενες αρμοδιότητες.»

«Άρθρο 283 – Τελικές Ρυθμίσεις

1...2. Από την έναρξη λειτουργίας των περιφερειών καταργούνται οι ενιαίες νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις, οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις και τα νομαρχιακά διαμερίσματα...3. Λοιπές αρμοδιότητες Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, όπως είχαν ορισθεί και ασκούσαν με διατάξεις τυπικών νόμων και κανονιστικών πράξεων και οι οποίες δεν έχουν απονεμηθεί στις περιφέρειες με το άρθρο 186 του παρόντος, ούτε έχουν μεταβιβασθεί στις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις και στους δήμους, ασκούνται...από την Περιφέρεια...4. Από την έναρξη λειτουργίας των αποκεντρωμένων διοικήσεων καταργούνται οι περιφέρειες που έχουν ιδρυθεί με τον ν. 2503/1997...»

«Άρθρο 285 - Καταργούμενες διατάξεις

Από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου κάθε γενική ή ειδική διάταξη η οποία είναι αντίθετη προς τις ρυθμίσεις του καταργείται.».

Ερμηνεία και Εφαρμογή Διατάξεων

Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και όλου του νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται και του σκοπού που εξυπηρετούν, και από την υπαγωγή σε αυτές των πραγματικών περιστατικών που τέθηκαν υπόψη του Τμήματος από την ερωτώσα υπηρεσία, συνάγονται τα ακόλουθα:

19. Σύμφωνα με τις συνταγματικές διατάξεις του άρθρου 101, που αναφέρονται στην οργάνωση της Διοίκησης, καθιερώνεται το αποκεντρωτικό σύστημα οργάνωσης του Κράτους και θεσπίζεται τεκμήριο αρμοδιότητας για τα περιφερειακά όργανα, που διαθέτουν γενική αρμοδιότητα για τις υποθέσεις της περιφέρειάς τους, ενώ τα κεντρικά όργανα μπορεί να έχουν ειδική αρμοδιότητα, δηλαδή αρμοδιότητα που ορίζεται με ειδικές διατάξεις και αναφέρεται σε συγκεκριμένο θέμα, καθώς και τη γενική αρμοδιότητα όσον αφορά την γενική κατεύθυνση, το συντονισμό και τον έλεγχο της νομιμότητας

των πράξεων των περιφερειακών οργάνων (ΣΤΕ 3441/1998, Επαμ. Σπηλιωτόπουλος, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, 2017, Τ. Ι, παρ. 297).

Επιπλέον προβλέπεται ρητά, ότι η εφαρμογή των κανόνων της κατανομής των αρμοδιοτήτων μεταξύ των περιφερειακών και των κεντρικών οργάνων γίνεται με νόμο και ότι, έως ότου εκδοθεί ο νόμος αυτός, εφαρμόζονται οι ισχύουσες διατάξεις, οι οποίες, όμως, μπορούν να τροποποιηθούν μόνο για τη μεταφορά αρμοδιοτήτων από τα κεντρικά στα περιφερειακά όργανα (άρθρ. 118 παρ. 3 Σ). Η ρύθμιση αυτή συνεπάγεται τη συνταγματική κατοχύρωση του αποκεντρωτικού συστήματος. Νομοθετική διάταξη, με την οποία αρμοδιότητες που είχαν ανατεθεί σε περιφερειακό όργανο, επαναφέρονται στον υπουργό, είναι αντισυνταγματική (ΣΤΕ 1306/2000, 1974/1991, Επαμ. Σπηλιωτόπουλος, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, 2017, Τ. Ι, παρ. 297).

Σύμφωνα με τις συνταγματικές διατάξεις του άρθρου 102, στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης ανήκει κατ' αρχήν η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων, δύναται όμως να ανατεθεί σε αυτούς από τον νομοθέτη και η άσκηση αρμοδιοτήτων που συνιστούν αποστολή του Κράτους (ΣΤΕ 1488/2010, 1333/2009, 389/2009, 1022/2003). Οι ανωτέρω συνταγματικοί κανόνες της αποκέντρωσης και της αυτοδιοίκησης επιτάσσουν τη μεταφορά αποφασιστικών αρμοδιοτήτων, αλλά και των αναγκαίων προς τούτο μέσων, στα περιφερειακά όργανα του κράτους, καθώς και την ακώλυτη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων από αιρετά όργανα και αρχές.

20. Α. Στο άρθρο 12 του ισχύοντος Συντάγματος κατοχυρώνεται η ελευθερία της ένωσης, φορείς της οποίας, εκτός των φυσικών προσώπων, είναι τα σωματεία και οι ενώσεις είτε έχουν νομική προσωπικότητα είτε όχι. Στην ελευθερία της ένωσης περιλαμβάνεται, μεταξύ άλλων, η ελευθερία λειτουργίας και διοίκησης της ένωσης. Πρόκειται για την αυτοδιοίκηση της ένωσης, η οποία οριοθετείται από την ανάδειξη της διοίκησης αφενός και αφετέρου από την επιλογή των προτεραιοτήτων, των μέσων επίτευξης των καταστατικών σκοπών και της εν γένει δραστηριότητας της ένωσης. Συμβατή προς την ελευθερία της ένωσης είναι η εποπτεία της διοικητικής αρχής, την οποία αυτή ασκεί σύμφωνα με το νόμο και υπό δικαστικό έλεγχο.

Β. i. Ο ν. 281/1914 «Περί Σωματείων», όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε μεταγενέστερα, αποτέλεσε το πρώτο βασικό νομοθέτημα το οποίο περιελάμβανε διατάξεις κοινές για κάθε είδος σωματείου.

Με την εισαγωγή του Αστικού Κώδικα (23.2.1946) επήλθαν ριζικές μεταρρυθμίσεις στο μέχρι τότε ισχύον νομοθετικό καθεστώς, που διείπε τα σωματεία, εφόσον με το άρθρο 12 ΕισΝΑΚ καταργήθηκαν ρητά διατάξεις του ν. 281/1914, οι οποίες αναφέρονταν στο γενικό δίκαιο των σωματείων (δεδομένης της ισχύος των διατάξεων των άρθρων 78-107 Α.Κ. και των γενικών διατάξεων των άρθρων 61-77 Α.Κ. περί νομικών προσώπων), πλην όμως, διατηρήθηκαν σε ισχύ, μεταξύ άλλων, οι γενικές διατάξεις των άρθρων 29, 30, 32 και 33 περί της εποπτείας των σωματείων.

Στις διατάξεις αυτές, περιέχονται ρυθμίσεις σχετικές με την εποπτεία των σωματείων, η οποία αφορά αποκλειστικά στην εφαρμογή των διατάξεων του νόμου αυτού, στην τήρηση του καταστατικού των σωματείων και στον έλεγχο της ταμειακής τους διαχείρισης (άρθρ. 29 εδ. α').

ii. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 29 του ως άνω νόμου, η εποπτεία των λοιπών, πλην των εργατικών (αλληλοβοηθητικών και επαγγελματικών), σωματείων ανατίθεται στις οικείες Νομαρχίες (Εποπτική Αρχή). Στις διατάξεις του άρθρου 32 του ν. 281/1914, ερμηνευόμενες σε αρμονία προς το άρθρο 12 του Συντάγματος, το οποίο διασφαλίζει την ατομική ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και κατά την αληθή έννοια του οποίου στην ελευθερία ίδρυσης σωματείου περιλαμβάνεται και η ελευθερία διοίκησής του, προσδιορίζονται οι αρμοδιότητες που απονέμει ο νόμος στον οικείο Νομάρχη ως Εποπτική Αρχή και καθορίζονται, περιοριστικά, οι περιπτώσεις επέμβασης της Εποπτικής Αρχής στα της διοίκησης του σωματείου προς διασφάλιση της νόμιμης λειτουργίας του, και συγκεκριμένα οι περιπτώσεις κατά τις οποίες, α) βεβαιώνεται παράβαση του καταστατικού ή διαχειριστική ανωμαλία, την οποία το Διοικητικό Συμβούλιο (Δ.Σ.) του Συλλόγου δεν αποκαθιστά εντός της τασσόμενης προς τούτο προθεσμίας, β) βεβαιώνεται παράβαση δυνάμενη να επισύρει ποινική δίωξη κατά τις διατάξεις του νόμου περί σωματείων και γ) βεβαιώνεται σπουδαία διαχειριστική ανωμαλία ή χρηματική κατάχρηση δυνάμενη να επισύρει δίωξη κατά τις διατάξεις του ποινικού νόμου (ΟλΣτΕ 68, 1392/1959, 310, 1726, 2096/1961, 576/1964, 75/1965, ΣτΕ 1391/2021, 3710/2007, σκ. 5).

Στις παραπάνω διατάξεις, τέλος, προβλέπεται η περίπτωση παραπομπής της υπόθεσης στο αρμόδιο υπουργείο, όταν βεβαιώνεται παράβαση νόμου, δυνάμενη να επισύρει τη διάλυση του σωματείου⁵ (άρθρ. 32 παρ. 3).

iii. Ανωτέρα Εποπτική Αρχή ορίζεται το Υπουργείο στη μέριμνα του οποίου υπάγεται ο κύριος σκοπός του σωματείου. Υπό την έννοια αυτή, Ανωτέρα Εποπτική Αρχή αποτελούσε και ο Υπουργός Εθνικής Άμυνας, για όσων σωματείων ο κύριος σκοπός υπάγονταν στη μέριμνά του. Στην Ανωτέρα Εποπτική Αρχή ανήκει η αρμοδιότητα να επιλαμβάνεται των προσφυγών κατά των αποφάσεων των Νομαρχών, αποφασίζοντας ανέκκλητα (άρθρ. 29 παρ. 4) καθώς και η δυνατότητα να κηρύττει έκπτωτο το Διοικητικό Συμβούλιο του σωματείου και να διορίζει προσωρινή Διοικητική ή Διαχειριστική Επιτροπή, η οποία εντός τασσόμενης προθεσμίας υποχρεούτο να συγκαλέσει τη Γενική Συνέλευση, προκειμένου να εκλέξει Διοικητικό Συμβούλιο (άρθρ. 33). Η τελευταία αυτή αρμοδιότητα της Ανωτέρας Εποπτικής Αρχής συνιστά επιτρεπτή άσκηση διοικητικής εποπτείας, συμβατή προς την ελευθερία της ένωσης, εφόσον δεν αποσκοπεί ή δεν καταλήγει σε παρακώλυση ή σε υπερβολική δυσχέραση της άσκησης της εν λόγω ελευθερίας (Σπ. Βλαχόπουλος, ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ, Αθήνα 2022, σελ. 435, 436, με παραπομπή στην ΟΛΣΤΕ 1287/1972 ΝοΒ 1973, σελ. 268 επ.⁶).

21. Με το άρθρο 14 του α.ν. 1179/1938 οριοθετείται εκ νέου η διοικητική εποπτεία των σωματείων και αποκλειστικά αρμόδιος για την άσκηση αυτής ορίζεται ο Νομάρχης, ο οποίος δύναται να διατάσσει τη διενέργεια διοικητικού και διαχειριστικού ελέγχου των σωματείων καθώς και να κηρύττει έκπτωτο το Διοικητικό Συμβούλιο αυτών, ορίζοντας και εγκαθιστώντας προσωρινή διοικητική και διαχειριστική επιτροπή (άρθρ. 14 παρ. 5), προδήλως λόγω της αρχής της τοπικής εγγύτητας και της αποτελεσματικότερης αντιμετώπισης των φαινομένων παράβασης του καταστατικού ή κακοδιαχείρισης κ.λ.π. (πρβλ.

⁵ Η διάλυση σωματείου επιτρέπεται μόνο με δικαστική απόφαση και όχι με νόμο ή διοικητική πράξη (Σπ. Βλαχόπουλος, ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ, Αθήνα 2022, σελ. 437, 441επ.)

⁶ Με την απόφαση αυτή η Ολομέλεια του ΣτΕ, κρίνοντας επί των διατάξεων του άρθρου 11 του Συντάγματος του 1911, απεφάνθη ότι «δεν αποκλείεται η διά νόμου θέσπις κανόνων παρεχόντων εις την Διοίκησιν το δικαίωμα ασκήσεως εποπτείας επί των σωματείων προς διασφάλισιν της νομίμου λειτουργίας αυτών, υπό τον περιορισμόν όμως ότι η εποπτεία αυτή δεν άγει εις την ουσιαστικήν κατάργησιν της αυτοτελείας των σωματείων και του εν τη ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι περιλαμβανομένου δικαιώματος αναδείξεως της διοικήσεως του σωματείου υπό των μελών αυτού».

Ν.Σ.Κ. 273/2016, σκ. 34, 37), αρμοδιότητες, οι οποίες μέχρι την έναρξη ισχύος της παραπάνω διάταξης ασκούσαν για όλα τα σωματεία, πλην των εργατικών (αλληλοβοηθητικών και επαγγελματικών), από την Ανωτέρα Εποπτική Αρχή, δηλαδή το Υπουργείο στη μέριμνα του οποίου υπαγόταν ο κύριος σκοπός του σωματείου (άρθρ. 33 του ν. 218/1914).

Συνεπώς, με τις παραπάνω διατάξεις επανοριοθετείται η, διευρυμένη πλέον, αρμοδιότητα του (κρατικού) Νομάρχη και περιορίζεται σημαντικά η αρμοδιότητα της Ανωτέρας Εποπτικής Αρχής στον έλεγχο νομιμότητας των αποφάσεων του Νομάρχη.

22. Α. Με τις διατάξεις του άρθρου 31 του ν.δ. 1044/1971, όπως αυτό έχει αντικατασταθεί με το άρθρο 14 του ν. 1043/1980, προβλέπεται η άσκηση Ανωτέρας Εποπτείας των Σωματείων και Ενώσεων (Ομοσπονδίες-Συνομοσπονδίες) Αναπήρων και Θυμάτων Πολέμου από τον Υπουργό Εθνικής Άμυνας, εφαρμοζομένων, κατά τα λοιπά, της ισχύουσας περί σωματείων νομοθεσίας (παρ. 1) καθώς επίσης και η δυνατότητα διενέργειας διοικητικού και οικονομικού ελέγχου, με εντολή του ανωτέρω Υπουργού, σε κάθε Σωματείο ή Ένωση, από την αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας (παρ. 2).

Β. Πριν από την ως άνω αντικατάστασή του, το άρθρο 31 του ν.δ. 1044/1971 προέβλεπε τη δυνατότητα του Υπουργού Εθνικής Άμυνας να ασκεί και άμεση εποπτεία επί των Σωματείων και Ενώσεων Αναπήρων και Θυμάτων Πολέμου, παραπέμποντας κατά τα λοιπά στις ήδη καταργηθείσες, με το ν.δ. 42/1974, διατάξεις του ν.δ. 795/1971 «περί σωματείων και ενώσεων», αρμοδιότητα που ο νομοθέτης δεν επανέλαβε με την παραπάνω διάταξη του άρθρου 14 του ν. 1043/1980, προφανώς λόγω και του σκοπού της αντικατάστασης της διάταξης του άρθρου 31, ο οποίος, σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση «περί τροποποιήσεως, συμπληρώσεως και αντικαταστάσεως διατάξεων τινών της περί "αναπήρων και θυμάτων πολέμου" ισχυούσης νομοθεσίας», έγκειτο στην εναρμόνιση του καθεστώτος των αναπηρικών Σωματείων και Ενώσεων προς την ισχύουσα περί Σωματείων νομοθεσία και στον καθορισμό του τρόπου του προκαλουμένου διοικητικού και οικονομικού ελέγχου αυτών από τον Υπουργό Εθνικής Άμυνας, καθώς και στα θέματα ισολογισμού και απολογισμού των σωματείων.

Γ. Με τις παραπάνω διατάξεις, επομένως, ο νομοθέτης επαναφέρει την αρμοδιότητα της Ανωτέρας Εποπτικής Αρχής στον Υπουργό Εθνικής Άμυνας και υπάγει σε αυτήν ρητά τα Σωματεία και τις Ενώσεις Αναπήρων και Θυμάτων Πολέμου, όχι όμως στην έκταση της ισχύος των διατάξεων του ν. 281/1914, οι οποίες χορηγούσαν στην Ανωτέρα Εποπτική Αρχή αρμοδιότητες που κατέληγαν σε διοικητικές κυρώσεις (έκπτωση Διοικητικού Συμβουλίου), αλλά κυρίως στη βάση της δυνατότητας ενέργειας διοικητικού και οικονομικού ελέγχου, παραπέμποντας, κατά τα λοιπά, στην ισχύουσα περί σωματείων νομοθεσία, δηλαδή στις διατάξεις των ν. 281/1914 και 1179/1938, που αφορούν στις αρμοδιότητες του Νομάρχη, ως Εποπτικής Αρχής, όπως αυτές οριοθετήθηκαν παραπάνω. Κατά συνέπεια, ο νομοθέτης με τις διατάξεις του άρθρου 31 του ν.δ. 1044/1971, δεν απέστη από τα όσα ορίζονταν ως προς το ζήτημα της εκ μέρους των Νομαρχών άσκησης εποπτείας επί των σωματείων, αφού ρητά παραπέμπει στο είδος της εποπτείας που μπορούσε να ασκήσει, κατά χρόνο, η Διοίκηση επί των σωματείων και συνεπώς ο Νομάρχης ασκεί την εποπτεία και μπορεί ο ίδιος να αποφασίσει για την έκπτωση μελών του Δ.Σ., όταν συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις (πρβλ. ΝΣΚ 273/2016).

23. Α. Με το ν. 2218/1994, όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με το ν.2240/1994 και το ν. 2307/1995 και κωδικοποιήθηκε με το π.δ. 30/1996 «Κώδικας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης» (ΚΝΑ), ιδρύθηκαν, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 102 παρ. 4 του Συντάγματος, οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις (Ν.Α.) ως δεύτερη βαθμίδα οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Γενική αρμοδιότητα των Ν.Α. είναι η διοίκηση τοπικών υποθέσεων νομαρχιακού επιπέδου, στις οποίες περιέρχονταν όλες οι σχετικές αρμοδιότητες των νομαρχών και των νομαρχιακών υπηρεσιών, μεταξύ δε αυτών και η εποπτεία επί όλων των σωματείων (ΝΣΚ 273/2016, σκ. 30).

Β. Εξαιρέσεις από το γενικό αυτόν κανόνα αποτέλεσαν, μεταξύ άλλων, οι αρμοδιότητες του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας (άρθρ. 3 παρ. 1 περ. α' ν. 2218/1994 και 8 παρ. 1 περ. α' π.δ. 30/1996). Η προδιαληφθείσα εξαίρεση υπαγωγής των αρμοδιοτήτων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας στη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση (Ν.Α.) υπαγορεύτηκε, όπως συνάγεται και από τα πρακτικά της Βουλής κατά τη συζήτηση του ως άνω ιδρυτικού νόμου της Ν.Α., κυρίως εκ του λόγου, ότι όσες διοικητικές υπηρεσίες του ανωτέρω Υπουργείου λειτουργούσαν σε επίπεδο νομού, υπό το προηγθέν του ν.

2218/1994 καθεστώς, δηλαδή εκείνο της Νομαρχίας ως αποκεντρωμένης μονάδας κρατικής διοίκησης, δεν ήταν ενταγμένες στο οργανικό λειτουργικό σχήμα της Νομαρχίας και δεν υπάγονταν στο Νομάρχη. Εξαίρεση συνιστούσε η πρόβλεψη άσκησης επί μέρους αρμοδιοτήτων, μεταξύ άλλων, και του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, που συνυφαίνονται με τη διαχείριση τοπικής υπόθεσης και οι οποίες δεν ανήκαν στον πυρήνα της κρατικής εξουσίας, αλλά είχαν αποκεντρωθεί και μεταβιβασθεί στο Νομάρχη κατά ειδική νομοθετική πρόβλεψη (ΟΛΝΣΚ 267/2004, σελ. 4).

24. Με τις διατάξεις του ν. 3852/2010 επιχειρήθηκε ευρύτατη αναδιάρθρωση της τοπικής αυτοδιοίκησης και της αποκεντρωμένης διοίκησης. Στο πλαίσιο αυτό προβλέφθηκε η κατάργηση των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων και η αυτοδίκαιη υπεισέλευση, σε όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, των αιρετών περιφερειών και των δήμων, ανάλογα με τις επιμέρους αρμοδιότητες των καταργημένων νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων, οι οποίες τους αποδόθηκαν (άρθρ. 283 παρ. 2 και 3).

Από τη διατύπωση της διάταξης του άρθρου 283 παρ. 3 του ν. 3852/2010, σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 280 και 186 του ίδιου νόμου, με τις οποίες απονεμήθηκαν, μεταξύ άλλων, στις αποκεντρωμένες διοικήσεις (διάδοχοι των πρώην κρατικών περιφερειών) και τις (αιρετές) περιφέρειες, αρμοδιότητες, και ως εκ τούτου έλαβε χώρα ανακατανομή των ασκουμένων μέχρι την 1.1.2011 αρμοδιοτήτων από τους φορείς, τους οποίους υποκατέστησαν τα ανωτέρω ν.π.δ.δ, τα οποία συστάθηκαν με το ν. 3852/2010, συνάγεται ότι όσες αρμοδιότητες ασκούνταν από την (καταργηθείσα) νομαρχιακή αυτοδιοίκηση, οι οποίες δεν αφαιρέθηκαν ρητά με τη μεταβίβασή τους σε δήμο ή αποκεντρωμένη διοίκηση και δεν έχουν απονεμηθεί με το άρθρο 186 του νόμου αυτού στις Περιφέρειες, ασκούνται, από 1.1.2011, από τη διάδοχο αυτής (αιρετή) Περιφέρεια, σε αρμονία και με το άρθρο 102 του Συντάγματος (ΝΣΚ 273/2016).

Εποπτική, επομένως, αρχή σύμφωνα με τα ανωτέρω εκτεθέντα, των επίμαχων σωματείων είναι ο αιρετός Περιφερειάρχης, ως διάδοχος του αιρετού Νομάρχη, δεδομένου ότι οι σχετικές αρμοδιότητες του τελευταίου δεν μεταβιβάσθηκαν ούτε σε δήμο ή αποκεντρωμένη διοίκηση, ούτε περιλαμβάνονται στις διατάξεις του άρθρου 186 του ν. 3852/2010, με τις οποίες αποδόθηκαν συγκεκριμένες αρμοδιότητες στις Περιφέρειες.

25. Τέλος, από τη διάταξη του άρθρου 2 του Α.Κ. σαφώς προκύπτει, ότι κατά γενικό κανόνα, οι νόμοι είναι διηνεκείς και ισχύουν μέχρις ότου καταργηθούν με άλλο κανόνα δικαίου, δηλαδή με τυπικό νόμο. Η κατάργηση νόμου με νόμο είναι είτε ρητή (άμεση), όταν ο νεότερος νόμος περιλαμβάνει ειδική διάταξη για την κατάργηση του παλαιότερου νόμου, είτε σιωπηρή (έμμεση), όταν από το περιεχόμενο του νεότερου νόμου προκύπτει σαφώς, ότι τούτο είναι αντίθετο ή ασυμβίβαστο προς εκείνο του παλαιότερου (ΑΠ 1264/2018, 64/2016, Ν.Σ.Κ. 141/2015, 198/2014, 281/2009).

Προϋποθέσεις εφαρμογής του παραπάνω αξιώματος, ότι ο μεταγενέστερος νόμος καταργεί τον προγενέστερο, είναι να συμπίπτει ολικά ή μερικά το αντικείμενο και ότι διαφέρει το περιεχόμενο της ρύθμισης του προηγούμενου και του επόμενου νόμου. Αν διαφέρει τελείως το αντικείμενο της ρύθμισης, τότε ο μεταγενέστερος νόμος δεν θίγει καθόλου τον προηγούμενο, ενώ, αν συμπίπτει απόλυτα το αντικείμενο και το περιεχόμενο της ρύθμισης, τότε ο μεταγενέστερος νόμος δεν καταργεί τον προηγούμενο, αλλά τον επαναλαμβάνει.

Συνήθως στους νόμους υπάρχουν οι λεγόμενες μεταβατικές διατάξεις, οι οποίες ρυθμίζουν την, κατά χρόνο, ισχύ του προηγούμενου και του επόμενου νόμου, άλλοτε με τη συγκεκριμένη αναφορά των διατάξεων που καταργούνται και άλλοτε με γενική καταργητική ρήτρα, όπως «καταργείται κάθε γενική ή ειδική διάταξη, που ρυθμίζει διαφορετικά τα θέματα που διέπονται από τον παρόντα νόμο» (ΝΣΚ41/2021).

26. Περαιτέρω, κατά την ενώπιον του Τμήματος συζήτηση μεταξύ των μελών του Τμήματος επί του υποβαλλόμενου ερωτήματος διατυπώθηκαν οι ακόλουθες γνώμες :

Ως προς το πρώτο υποερώτημα:

A. Κατά τη γνώμη της πλειοψηφίας, η οποία απαρτίσθηκε από τον Πρόεδρο του Τμήματος Νικόλαο Δασκαλαντωνάκη, Αντιπρόεδρο Ν.Σ.Κ. και τους Αντώνιο Τατσόπουλο, Αντιπρόεδρο Ν.Σ.Κ., Παναγιώτη Παππά, Δημήτριο Κατωπόδη, Νικόλαο Μουκαζή, Φωτεινή Δεδούση, Διονύσιο Κολοβό και Σταυρούλα Μπανάκου, Νομικούς Συμβούλους του Κράτους (ψηφοί οκτώ – 8), προς την οποία συντάχθηκε και η Εισηγήτρια Φωτεινή Καμπισιούλη, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ., έγιναν δεκτά τα εξής:

Από το συνδυασμό των παρατιθέμενων ανωτέρω διατάξεων συνάγεται, ότι ως Εποπτική Αρχή των Σωματείων και Ενώσεων Αναπήρων και Θυμάτων Πολέμου, κατά την έννοια και με τις αρμοδιότητες που καθορίζονται στις διατάξεις του ν. 281/1914 «Περί Σωματείων», είναι ο Περιφερειάρχης, ως διάδοχος του αιρετού νομάρχη, στον οποίο ανατέθηκαν οι εποπτικές των Σωματείων αρμοδιότητες του Κρατικού Νομάρχη, αφού, όπως εξετέθη ανωτέρω (παρ. 23B), δεν περιελήφθησαν στην εξαίρεση από την υπαγωγή των αρμοδιοτήτων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας στις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις οι επί μέρους αρμοδιότητες του Υπουργείου αυτού, που συνυφαίνονται με την διαχείριση τοπικής υπόθεσης, και δεν ανήκαν στον πυρήνα της κρατικής εξουσίας, αλλά είχαν αποκεντρωθεί και μεταβιβασθεί στο Νομάρχη κατά ειδική νομοθετική πρόβλεψη (ΟΛΝΣΚ 267/2004), όπως είναι οι εδώ ενδιαφέρουσες εποπτικές των Σωματείων αρμοδιότητες.

Β. Κατά τη γνώμη της μειοψηφίας, η οποία απαρτίσθηκε από τους Στέργιο Κίκα και Αναστασία Ζαφειριάδου, Νομικούς Συμβούλους του Κράτους (ψήφοι δύο – 2), έγιναν δεκτά τα εξής:

Η άσκηση εποπτείας «...*επί πάντων των εν τω νομώ σωματείων και ενώσεων αυτών*» ανατέθηκε, μεν, στο νομάρχη με την παράγραφο 1 του άρθρου 14 του α.ν. 1179/1938, με την παράγραφο 4 του οποίου ορίσθηκε συναφώς ότι «4. Ο νομάρχης δύναται να διατάσση οίκοθεν την ενέργειαν διοικητικού και διαχειριστικού ελέγχου των σωματείων...», όμως, με τη νεότερη και ειδική διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 31 του ν.δ. 1044/1971, που όριζε ότι «1. Η ανωτέρα εποπτεία των Σωματείων και Ενώσεων (Ομοσπονδίαι - Συνομοσπονδίαι) Αναπήρων και Θυμάτων Πολέμου ανήκει εις τον Υπουργόν Εθνικής Αμύνης, δυνάμενον να ασκή και την άμεσον εποπτείαν επ' αυτών διεπομένην κατά τα λοιπά υπό των διατάξεων του Ν.Δ. 795/71 "περί Σωματείων και Ενώσεων", ως αύται συμπληρούνται υπό του παρόντος», προβλέφθηκε η δυνατότητα του Υπουργού Εθνικής Άμυνας να ασκεί άμεση εποπτεία επί των Σωματείων και Ενώσεων Αναπήρων και Θυμάτων Πολέμου, ενώ με τις διατάξεις του άρθρου 14 του ν. 1043/1980, που αντικατέστησε το άρθρο 31 του ν.δ. 1044/1971 και ορίζει, μεταξύ άλλων, ότι «2. Δια διαταγής του Υπουργού Εθνικής Αμύνης δύναται να ενεργήται διοικητικός και οικονομικός έλεγχος παντός Σωματείου ή Ενώσεως υπό της αρμοδίας υπηρεσίας του Υπουργείου Εθνικής Αμύνης», δεν διατηρήθηκε μεν η

δυνατότητα του Υπουργού Εθνικής Άμυνας για την εν γένει άσκηση άμεσης εποπτείας επί των ως άνω Σωματείων και Ενώσεων, προβλέφθηκε, όμως, η «δυνατότητα» να διατάσσει τη διενέργεια διοικητικού και οικονομικού ελέγχου αυτών, καταργώντας σιωπηρά την κατ' άρθρο 14 παρ. 4 του α.ν. 1179/1938 αντίστοιχη «δυνατότητα» του νομάρχη. Η ως άνω αρμοδιότητα δεν προκύπτει ότι ανατέθηκε στη συνέχεια σε άλλο όργανο της Διοίκησης και, κατά τούτο, ασκείται αποκλειστικώς από τον Υπουργό Εθνικής Άμυνας, μη περιελθούσα με τον ν. 2218/1994 στις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις (βλ., άλλωστε, και διάταξη άρθρου 3 παρ. 1 περ. α', δια της οποίας εξαιρούνται οι αρμοδιότητες του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας της περιελεύσεως στη διοίκηση των Ν.Α.) και, για την ταυτότητα του νομικού λόγου, ούτε στις Περιφέρειες με τον ν. 3852/2010.

Ως προς δεύτερο υποερώτημα:

A. Κατά τη γνώμη της πλειοψηφίας, η οποία απαρτίσθηκε από τον Πρόεδρο του Τμήματος Νικόλαο Δασκαλαντωνάκη, Αντιπρόεδρο Ν.Σ.Κ. και τους Αντώνιο Τατσόπουλο, Αντιπρόεδρο Ν.Σ.Κ., Παναγιώτη Παππά, Δημήτριο Κατωπόδη, Νικόλαο Μουκαζή, Φωτεινή Δεδούση, Διονύσιο Κολοβό και Σταυρούλα Μπανάκου, Νομικούς Συμβούλους του Κράτους (ψηφοί οκτώ – 8), προς την οποία συντάχθηκε και η Εισηγήτρια Φωτεινή Καμπισιούλη, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ., έγιναν δεκτά τα εξής :

Κατά την έννοια της διάταξης του άρθρου 31 του ν.δ 1044/1971, ερμηνευομένη, σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 21 παρ. 2 του Συντάγματος (πρβλ. ΣτΕ 1024/2008, σκ. 11) και τον σκοπό αυτής, ο οποίος συνίσταται στην μέριμνα του Κράτους για την προστασία της ευαίσθητης αυτής κατηγορίας πολιτών (Αναπήρων και Θυμάτων Πολέμου) από φαινόμενα κακοδιοίκησης και κακοδιαχείρισης των σωματείων και των ενώσεών τους, που δύναται να πλήξουν τους σκοπούς της ελεύθερης συνένωσής τους, ανατίθεται στον Υπουργό Εθνικής Άμυνας η παράλληλη - συντρέχουσα αρμοδιότητα προς εκείνη του Περιφερειάρχη να ασκεί, δια των υπηρεσιών του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, ως Ανωτέρα Εποπτική Αρχή, διοικητικό και οικονομικό έλεγχο των προαναφερομένων Σωματείων και Ενώσεων. Το ότι η αρμοδιότητα αυτή ανατίθεται στον Υπουργό ως Ανωτέρα Εποπτική Αρχή συνάγεται, πρώτον από το γεγονός ότι ο νομοθέτης δεν επανέλαβε με την παραπάνω διάταξη του άρθρου 14 του ν. 1043/1980, που

αντικατέστησε το άρθρο 31 του ν.δ.1044/1971, τη ρύθμιση περί άμεσης εποπτείας του εν λόγω Υπουργού επί των Σωματείων και Ενώσεων Αναπήρων και Θυμάτων Πολέμου, λόγω και του σκοπού της αντικατάστασης της εν λόγω διάταξης του άρθρου 31, ο οποίος, σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση, έγκειτο στην εναρμόνιση του καθεστώτος των αναπηρικών Σωματείων και Ενώσεων προς την ισχύουσα περί Σωματείων νομοθεσία και δεύτερον γιατί η αρμοδιότητα αυτή συνδέεται συστηματικά με την παράγραφο 1 του άρθρου 31 του ν. 1044/1971, ως ισχύει, όπου ρητά ορίζεται ότι η ανωτέρα εποπτεία ανήκει στον Υπουργό Εθνικής Άμυνας.

Περαιτέρω, κατά την ίδια γνώμη, η αρμοδιότητα του Υπουργού Εθνικής Άμυνας ως Ανωτέρας Εποπτικής Αρχής επί των Σωματείων και Ενώσεων των Αναπήρων και Θυμάτων Πολέμου και ειδικότερα του διοικητικού και οικονομικού ελέγχου επ' αυτών, δεν έχει μεταβιβασθεί ή καταργηθεί ρητά ή σιωπηρά από διατάξεις νεότερων νομοθετημάτων, που ρυθμίζουν το αυτό θέμα της εποπτείας των Σωματείων εν γένει. Στην προκειμένη περίπτωση, δεν υφίσταται ρητή διάταξη, με την οποία να καταργείται η ανωτέρα διοικητική εποπτεία και το περιεχόμενό της, που προβλέπεται από τη διάταξη του άρθρου 31 του ν.δ. 1044/1971, όπως ισχύει. Έρεισμα για την κατάργηση της ως άνω διάταξης δεν δύναται να αποτελέσει η γενική καταργητική διάταξη του άρθρου 285 του ν. 3852/2010 (πρβλ. ΣτΕ 853/2004 σκ.9), σύμφωνα με την οποία καταργείται κάθε γενική ή ειδική διάταξη, που είναι αντίθετη προς τις ρυθμίσεις του νόμου αυτού (3852/2010), δεδομένου ότι δεν υφίσταται, στις διατάξεις του ως άνω νόμου, αντιθέτου περιεχομένου διάταξη περί ανωτέρας διοικητικής εποπτείας επί των Σωματείων Αναπήρων και Θυμάτων Πολέμου, που να ρυθμίζει το περιεχόμενό της, κατά τρόπο αντίθετο ή ασυμβίβαστο προς την εν λόγω ρύθμιση. Εξάλλου, ο νομοθέτης με την διάταξη του άρθρου 14 του ν. 1043/1980, ενώ γνώριζε ότι ο Κρατικός - τότε - Νομάρχης, ως Εποπτική Αρχή, είχε, δυνάμει της διάταξης του άρθρου 14 παρ. 4 του α.ν. 1179/1938, την αρμοδιότητα του διοικητικού και διαχειριστικού ελέγχου στα Σωματεία, παρά ταύτα, αντικατέστησε τις παραγράφους 2 και 3 του άρθρου 31 του ν.δ. 1044/1971 και όρισε την αρμοδιότητα της Ανωτέρας Εποπτικής Αρχής να διατάσσει επίσης διοικητικό και οικονομικό έλεγχο, αποδεχόμενος δηλαδή, ως προς το θέμα, αυτό συντρέχουσα – παράλληλη αρμοδιότητα Εποπτικής και Ανωτέρας Εποπτικής Αρχής. Η ανάθεση από τον νομοθέτη της

αρμοδιότητας αυτής στον Υπουργό Εθνικής Άμυνας δικαιολογείται δικαιοπολιτικά, από την δυνατότητα αυτού να επιβάλλει εισφορά επί των συντάξεων και επιδομάτων που καταβάλλονται στους Αναπήρους και τα Θύματα Πολέμου, μέρος της οποίας κατανέμεται στη συνέχεια, στα οικεία Σωματεία και Ενώσεις, σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 33 του ν.δ. 1044/1971 και από τον έλεγχο νομιμότητας των προσόντων, που πρέπει να έχουν, κατά το νόμο, τα μέλη της διοίκησης των Σωματείων - Ενώσεων τους (άρθρ. 32 ν.δ. 1044/1971).

Κατά τη συγκλίνουσα γνώμη των Νομικών Συμβούλων του Κράτους Στέργιου Κίκα και Αναστασίας Ζαφειριάδου (ψήφοι δύο 2), το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας δύναται να διενεργεί στα ως άνω Σωματεία και Ενώσεις διοικητικούς και οικονομικούς ελέγχους, σύμφωνα με τις συνδυασμένες διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 31 του ν.δ. 1044/1971, όπως ισχύουν (βλ. γνώμη μειοψηφίας επί του πρώτου ερωτήματος).

Συνεπώς, αποκλειστικά ως προς το ζήτημα αυτό, σχηματίστηκε ομόφωνη γνώμη.

Β. Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος του δεύτερου υποερωτήματος, αναφορικά με το ποιος, κατά το νόμο, δύναται να επιβάλει μέτρα αποκατάστασης, κατά τη γνώμη των μελών που σχημάτισαν των ανωτέρω πλειοψηφία (ψήφοι οκτώ – 8), εφόσον δεν ανατίθενται τέτοια μέτρα από το νόμο ρητά στον Υπουργό Εθνικής Άμυνας, αρμόδια να διατάξει τα μέτρα αυτά είναι η Εποπτική Αρχή, δηλαδή ο Περιφερειάρχης, στον οποίο διαβιβάζεται το πόρισμα του διοικητικού και οικονομικού ελέγχου, προκειμένου, κατά υπηρεσιακό καθήκον, να ενεργήσει σύμφωνα με τις αρμοδιότητές του.

Κατά τη γνώμη της μειοψηφίας, η οποία απαρτίσθηκε από τους Στέργιο Κίκα και Αναστασία Ζαφειριάδου, Νομικούς Συμβούλους του Κράτους (ψήφοι δύο - 2), εφόσον ο Υπουργός Εθνικής Άμυνας είναι αρμόδιος να διατάσσει τη διενέργεια διοικητικού και οικονομικού ελέγχου επί των ως άνω Σωματείων και Ενώσεων, καθιστάμενος, ως προς τούτο, εποπτική επ' αυτών αρχή, είναι αρμόδιος να διατάξει και τα απαιτούμενα μέτρα αποκατάστασης, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 32 του ν. 281/1914.

Ως προς το τρίτο υποερώτημα:

Από τη γραμματική ερμηνεία της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 4 του ν. 3670/2008 καθώς και από την σχετική εισηγητική έκθεση επί του

σχεδίου νόμου αυτού, προκύπτει ότι υλοποιείται με την προαναφερόμενη διάταξη από την έναρξη ισχύος της (1.1.2008) εξομοίωση των δικαιωμάτων και των ευεργετημάτων κατηγοριών αναπήρων, στα πλαίσια των διατάξεων του άρθρου 4 του Συντάγματος περί ισότητας των πολιτών έναντι του νόμου και του άρθρου 21 αυτού (παρ. 2,3,6) περί προστασίας αναπήρων από το Κράτος, χωρίς διακρίσεις, ώστε όλες πλέον οι κατηγορίες αυτές να απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα και ευεργετήματα (Ν.Σ.Κ. 16/2009, 346/2009). Συγκεκριμένα, θεσπίζεται η εξομοίωση των αναφερομένων στην παραπάνω διάταξη αναπήρων ως προς κάθε δικαίωμα και ευεργέτημα που απολαμβάνουν οι ανάπηροι πολέμου, οι ανάπηροι Εθνικής Αντίστασης και τα θύματα πολέμου 1940-1941 και θύματα Εθνικής Αντίστασης, εκτός από τα θεσπισθέντα με συνταξιοδοτικές διατάξεις (με εξαίρεση εκείνων που αφορούν στη χορήγηση του επιδόματος αεροθεραπείας) και υπό μόνη θετική προϋπόθεση, για την εξομοίωση αυτή, τα καταλαμβανόμενα από τη διάταξη πρόσωπα να λαμβάνουν πολεμική ή στρατιωτική σύνταξη. Τούτο διότι, με τις διατάξεις, μεταξύ άλλων, του ν.δ. 1044/1971 (Περί τροποποιήσεως, συμπληρώσεως και αντικαταστάσεως διατάξεων του Α.Ν. 1324/49 " περί προστασίας και αποκαταστάσεως των Αναπήρων Πολέμου Οπλιτών και Θυμάτων Πολέμου...), του ν. 1285/1982 (Για την αναγνώριση της Εθνικής Αντίστασης του Ελληνικού Λαού εναντίον των στρατευμάτων κατοχής 1941 - 1944) και του ν. 1543/1985 (Συνταξιοδότηση των παθόντων αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης, αποκατάσταση των αγωνιστών που διώχθηκαν για τα κοινωνικά τους φρονήματα και συνταξιοδότηση των αγωνισθέντων κατά της δικτατορίας και άλλες διατάξεις), δημιουργήθηκαν διάφορες κατηγορίες αναπήρων, με διαφορετικές προϋποθέσεις ένταξης προσώπων σ' αυτές αλλά και με διαφορετικά δικαιώματα και ευεργετήματα, εξαιτίας δε της κατάστασης αυτής ανέκυψε η ανάγκη θέσπισης της ανωτέρω διάταξης, η οποία ρυθμίζει, όπως προκύπτει, μόνον την εξομοίωση των δικαιωμάτων και ευεργετημάτων των διαφόρων κατηγοριών αναπήρων, στο δε ρυθμιστικό της πεδίο δεν περιλαμβάνονται οι προϋποθέσεις ένταξης προσώπων σε μία από αυτές (Ν.Σ.Κ. 346/2009).

Με τα δεδομένα αυτά, **επί του πρώτου σκέλους του τρίτου υποερωτήματος** κατά τη συζήτηση ενώπιον του Τμήματος σχηματίσθηκαν δύο γνώμες:

A. I. Αναφορικά με τα **Σωματεία και τις Ενώσεις Αναπήρων και Θυμάτων Εθνικής Αντίστασης**, κατά τη γνώμη της πλειοψηφίας, η οποία απαρτίσθηκε, από τον Πρόεδρο του Τμήματος Νικόλαο Δασκαλαντωνάκη, Αντιπρόεδρο Ν.Σ.Κ., και τους Παναγιώτη Παππά, Στέργιο Κίκα, Δημήτριο Κατωπόδη, Αναστασία Ζαφειριάδου, Φωτεινή Δεδούση, Διονύσιο Κολοβό και Σταυρούλα Μπανάκου, Νομικούς Συμβούλους του Κράτους (ψηφοί οκτώ – 8), έγιναν δεκτά τα εξής:

Η διάταξη του άρθρου 31 παρ. 2 του ν.δ. 1044/1971 τυγχάνει εφαρμογής στα Σωματεία και τις Ενώσεις Αναπήρων και Θυμάτων Εθνικής Αντίστασης, δεδομένου ότι ο αγώνας των εθνικών ομάδων και οργανώσεων Αντίστασης αναγνωρίζεται, κατά το νόμο, ως συνέχιση του πολέμου 1940-1941 και οι ανάπηροι και τα θύματα των ομάδων αυτών, ως προς τα σωματεία και τις ενώσεις τους, καταλαμβάνονται από το ρυθμιστικό πεδίο του άρθρου 31 του ν.δ. 1044/1971. Τούτο γιατί η ερμηνεία αυτή ευρίσκεται εντός των ορίων του γράμματος της διάταξης (η κατηγορία αυτή εμπίπτει στην ένταση (βάθος) των εννοιών ανάπηροι και θύματα πολέμου) και εντός του προκύπτοντος εκ του γράμματος αυτού νοήματος της διάταξης.

II. Κατά τη γνώμη της μειοψηφίας, η οποία απαρτίσθηκε από τον Αντώνιο Τατσόπουλο, Αντιπρόεδρο Ν.Σ.Κ. (ψηφος μία-1), ο προβλεπόμενος από το άρθρο 31 παρ. 2 του ν.δ. 1044/1971 διοικητικός και οικονομικός έλεγχος του Υπουργού Εθνικής Άμυνας δεν είναι επιτρεπτός στα Σωματεία και στις Ενώσεις Αναπήρων και Θυμάτων Εθνικής Αντίστασης, διότι, ενόψει του άρθρου 12 του Συντάγματος, η υπόψη διάταξη είναι στενά ερμηνευτέα, αλλά και διότι ο υπόψη έλεγχος συνέχεται στενά με τη δυνατότητα του Υπουργού Εθνικής Άμυνας να επιβάλλει την εισφορά του άρθρου 33 του ν.δ. 1044/1971 στις συντάξεις και στα επιδόματα των Αναπήρων και Θυμάτων Πολέμου του ν.δ. 1044/1971, των οποίων τα Σωματεία και οι Ενώσεις λαμβάνουν το 70% της υπόψη εισφοράς, ενώ δεν υπόκεινται στην εισφορά αυτή οι συντάξεις και τα επιδόματα των Αναπήρων και Θυμάτων Εθνικής Αντίστασης.

Κατά την δεύτερη μειοψηφήσασα γνώμη του Νικολάου Μουκαζή, Νομικού Συμβούλου του Κράτους (ψηφος μία-1), προς την οποία συντάχθηκε και η Εισηγήτρια Φωτεινή Καμπισιούλη, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ., έγιναν δεκτά τα εξής:

Η διάταξη του άρθρου 31 παρ. 2 του ν.δ. 1044/1971 δεν τυγχάνει εφαρμογής στα Σωματεία και Ενώσεις Αναπήρων και Θυμάτων Εθνικής Αντίστασης,

καθόσον ούτε από το γράμμα ούτε από το σκοπό της διάταξης αυτής, αλλά και όλου του ανωτέρω νομοθετικού διατάγματος, που συνίσταται στην προστασία και αποκατάσταση της συγκεκριμένης κατηγορίας αναπήρων (Πολέμου), προκύπτει τέτοια βούληση του νομοθέτη.

Β. Αναφορικά με τα **Σωματεία και τις Ενώσεις Αναπήρων και Θυμάτων Αντιδικτατορικού Αγώνα**, κατά την ομόφωνη γνώμη του Τμήματος, έγιναν δεκτά τα εξής:

Τα Σωματεία και οι Ενώσεις Αναπήρων και Θυμάτων του Αντιδικτατορικού Αγώνα δεν δύναται να υπαχθούν στον γραμματικό και νοηματικό ορίζοντα της διάταξης του άρθρου 31 παρ. 2 του ν.δ. 1044/1971 και για το λόγο αυτό, δεν δύναται να εφαρμοσθεί η εν λόγω διάταξη στα Σωματεία - Ενώσεις της κατηγορίας αυτής.

Κατά τη συγκλίνουσα γνώμη του Αντωνίου Τατσόπουλου, Αντιπροέδρου Ν.Σ.Κ., ο προβλεπόμενος από το άρθρο 31 παρ. 2 του ν.δ. 1044/1971, διοικητικός και οικονομικός έλεγχος του Υπουργού Εθνικής Άμυνας δεν είναι επιτρεπτός στα Σωματεία και στις Ενώσεις του Αντιδικτατορικού Αγώνα, αφού για τους σκοπούς των Σωματείων αυτών μεριμνά ο Υπουργός Εσωτερικών και όχι ο Υπουργός Εθνικής Άμυνας.

Επί του δεύτερου σκέλους του τρίτου υποερωτήματος διατυπώθηκαν επίσης δύο γνώμες:

Α. Κατά τη γνώμη της πλειοψηφίας που απαρτίσθηκε, από τον Πρόεδρο του Τμήματος Νικόλαο Δασκαλαντωνάκη, Αντιπρόεδρο Ν.Σ.Κ., και τους Παναγιώτη Παππά, Στέργιο Κίκα, Δημήτριο Κατωπόδη, Αναστασία Ζαφειριάδου, Φωτεινή Δεδούση, Διονύσιο Κολοβό και Σταυρούλα Μπανάκου, Νομικούς Συμβούλους του Κράτους (ψηφοί οκτώ – 8), έγιναν δεκτά τα εξής:

Η διάταξη του άρθρου 31 παρ. 2 του ν.δ. 1044/1971 εφαρμόζεται, όταν πρόκειται για Σωματεία ή Ενώσεις Αναπήρων και Θυμάτων Πολέμου και των ταυτιζομένων με αυτούς, κατά το νόμο, Αναπήρων και Θυμάτων Εθνικής Αντίστασης.

Κατά τη συγκλίνουσα γνώμη του Αντωνίου Τατσόπουλου, Αντιπροέδρου Ν.Σ.Κ., η αρμοδιότητα του Υπουργού Εθνικής Άμυνας να διατάξει διοικητικό και οικονομικό έλεγχο, κατά τη διάταξη του άρθρου 31 παρ. 2 του ν.δ. 1044/1971, σε μεικτά Σωματεία και Ενώσεις ασκείται μόνον, εφόσον αυτά είναι αποδέκτες της εισφοράς του άρθρου 33 του ν.δ. 1044/1971.

Β. Κατά τη γνώμη της μειοψηφίας, η οποία απαρτίσθηκε από το Νικόλαο Μουκαζή, Νομικό Σύμβουλο του Κράτους (ψήφος μία-1), προς την οποία συντάχθηκε και η Εισηγήτρια Φωτεινή Καμπισιούλη, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ., έγιναν δεκτά τα εξής:

Η διάταξη του άρθρου 31 παρ. 2 του ν.δ. 1044/1971 δεν τυγχάνει εφαρμογής στα μεικτά Σωματεία και Ενώσεις Αναπήρων και Θυμάτων Πολέμου και Αναπήρων και Θυμάτων Εθνικής Αντίστασης, διότι ούτε από το γράμμα ούτε από το σκοπό της διάταξης αυτής, αλλά και όλου του ανωτέρω νομοθετικού διατάγματος, που συνίσταται στην προστασία και αποκατάσταση μόνον της συγκεκριμένης κατηγορίας Αναπήρων και Θυμάτων Πολέμου, προκύπτει τέτοια βούληση του νομοθέτη.

Γ. Τέλος η απάντηση είναι ομόφωνα αποφαιτική, όταν πρόκειται για μεικτά Σωματεία, στα οποία είναι μέλη Ανάπηροι και Θύματα του Αντιδικτατορικού Αγώνα, διότι στα Σωματεία αυτά δεν δύναται να επεκταθεί η εποπτική αρμοδιότητα του Υπουργού Εθνικής Άμυνας, δεδομένου ότι διοικητική εποπτεία συνιστά περιορισμό του θεμελιώδους συνταγματικού δικαιώματος της Ένωσης, στην οποία περιλαμβάνεται, μεταξύ άλλων, η ελευθερία λειτουργίας και διοίκησης της ένωσης. Για τον λόγο αυτό η εποπτεία του Υπουργού Εθνικής Άμυνας στα Σωματεία και Ενώσεις, που είναι και μέλη αυτών Ανάπηροι και Θύματα του Αντιδικτατορικού Αγώνα, θα έπρεπε να ορίζεται ρητά στο νόμο.

Απάντηση

27. Σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, στο ερώτημα που υποβλήθηκε, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Δ΄) γνωμοδοτεί ως εξής:

Επί του πρώτου υποερωτήματος, γνωμοδοτεί, κατά πλειοψηφία, ότι ως Εποπτική Αρχή των Σωματείων και Ενώσεων Αναπήρων και Θυμάτων Πολέμου, κατά την έννοια και με τις αρμοδιότητες που καθορίζονται στις διατάξεις του ν. 281/1914 «Περί Σωματείων» (Α΄ 171), λαμβάνοντας υπόψη και τις διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 31 του ν.δ. 1044/1971 (Α΄ 245), νοείται ο Περιφερειάρχης.

Επί του δευτέρου υποερωτήματος, γνωμοδοτεί, ομόφωνα, ότι το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας δύναται να διενεργεί στα εν λόγω Σωματεία και Ενώσεις

διοικητικούς και οικονομικούς ελέγχους, βάσει του άρθρου 31 παρ. 2 του ν.δ. 1044/1971, και περαιτέρω γνωμοδοτεί, κατά πλειοψηφία, ότι αρμόδιος να διατάξει τα απαιτούμενα μέτρα αποκατάστασης, σύμφωνα με το άρθρο 32 του ν. 281/1914, είναι η Εποπτική Αρχή (Περιφερειάρχης).

Επί του τρίτου υποερωτήματος και συγκεκριμένα επί του πρώτου σκέλους γνωμοδοτεί, κατά πλειοψηφία, ότι το άρθρο 31 παρ. 2 του ν.δ. 1044/1971 τυγχάνει εφαρμογής στα Σωματεία και Ενώσεις Αναπήρων και Θυμάτων Εθνικής Αντίστασης και περαιτέρω επί του δευτέρου σκέλους γνωμοδοτεί, επίσης κατά πλειοψηφία, ότι η παραπάνω διάταξη εφαρμόζεται μόνο στα Σωματεία και Ενώσεις, των οποίων τα μέλη είναι μεικτά, αποτελούμενα από Αναπήρους και Θύματα Πολέμου και Αναπήρους και Θύματα Εθνικής Αντίστασης.

Θεωρήθηκε

Αθήνα, 4 Μαΐου 2023

Ο Πρόεδρος

Η Εισηγήτρια

Νικόλαος Δασκαλαντωνάκης

Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Φωτεινή Καμπισιούλη

Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.